

ਐਤਵਾਰ, 27 ਜੁਲਾਈ, 2025

12 ਸਾਉਣ { ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ 557
ਬਿਕਰਮੀ 2082

ਜਿਲਦ/VOL. : 74

ਅੰਕ/NO. : 56

ਰੋਜ਼ਾਨਾ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

DAILY NAWAN ZAMANA • SUNDAY, 27 JULY, 2025

ਜਲੰਧਰ

nawan zamana TV

ਕੀਮਤ/PRICE : 5.00 ਰੁਪਏ

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

E-mail : nawanzamana@gmail.com

www.nawanzamana.in

ਸਫ਼ੇ : 8+6=14

ਦੁੱਧ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਰਹੀਆਂ ਮਾਵਾਂ

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਇੱਕ ਲੱਖ ਫਲਸਤੀਨੀ ਬੱਚੇ ਮਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ, ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, 221 ਸਾਂਸਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ

ਦੀਰ-ਅਲ-ਬਲਾਹ (ਕੋਵੀਦ ਗਾਜ਼ਾ) ਗਾਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਬੇਬੀ ਮਿਲਕ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਖੁਰਾਕ ਖੁਣੇ ਸਪਲਾਈ ਰੋਕ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਸਣੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਮਾਵਾਂ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਲ-ਅਹਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸੂਤਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੁੱਧ ਖੁਣੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਰਾਕ ਖੁਣੇ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਿਛਲੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਲੋਕ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, 120 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਖੁਰਾਕ ਖੁਣੇ ਮਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 80 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਵੇਲੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਤੱਕ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸਾਈ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ

ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਲੋਕ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਸਦਮੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੀਰ ਸਟਾਰਮਰ ਨੇ ਅਖਬਾਰ 'ਡੇਲੀ ਮਿਰਰ' ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹੌਲਨਾਕ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੱਕ ਮਾਨਵੀ ਮਦਦ ਰੋਕਣਾ ਇੱਕਦਮ ਗੈਰਵਾਜ਼ਬ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਵੀ ਤਬਾਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣੇ ਖਤਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਮਾਨਵੀ ਮਦਦ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਜਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲਾਜ਼ ਲਈ ਬਰਤਾਨੀਆ ਲਿਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ 221 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਟਾਰਮਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਫਲਸਤੀਨ 'ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਬੈਠਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਲਸਤੀਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ। ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੈਕ੍ਰੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਾਨਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਨਾਕੇ ਖਤਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੇ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਚਿੱਲੀ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ। ਉਪਰ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਹਮਾਸ ਉੱਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ 100 ਵਾਰ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਲਈ ਵਿਲੁਕਤ 14 ਲੋਕਾਂ ਸਣੇ 30 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ : ਸੀ ਪੀ ਆਈ

ਲੁਧਿਆਣਾ (ਐੱਮ ਐੱਸ ਭਾਟੀਆ)

ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਅਤੇ ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਐੱਮ) ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਬੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਰੋਧੀ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਖੋਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਦੀਆਂ ਫਲਸਤੀਨ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਸਾਥੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਢੁਕਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਤੇ ਕਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਨੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਮੰਨਿਆ। ਇਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਵਨਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਿਦੇਸ਼

ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਕੇ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਵੀ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤਾਕਤਾਂ, ਸਿਵਲ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਨਿਆਂ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਤਰਨਾਕ ਨਿਰਾਸ਼ਿਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤਲਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ, ਕੋਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਹਿਮਾਦਾ ਦੀ ਕਥਿਤ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਥਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਕੱਠੇਰਤਾ ਵਿੱਚ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੜਗੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦੀ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਜੀਦਾ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਕਈ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਬਰਦਾਸ਼ਤਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਠੇਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਪਏ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਸ ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਸ ਹੋਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅੱਜ

ਬਠਿੰਡਾ :

ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ 25ਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅੱਜ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਵੇਗਾ 'ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲੇ-ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ'। ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾਕਟਰ ਸਵਰਾਜਬੀਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਸੂਰਗਰਾਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾਕਟਰ ਸੁਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਹੋਣਗੇ।

ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ

ਫਰੀਦਕੋਟ : ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਸਿਰਸੜੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪੰਚਾਂ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਹੀਬੰਦ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਆਹ ਸਭਾ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਸਿਰਸੜੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਵੱਲੋਂ ਸਰਪੰਚ ਗਿਆਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ

ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਆਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਜੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਕ ਝਗੜਿਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਤਲਾਂ ਵੀ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਪੰਚ ਗਿਆਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਆਹ ਪਰਵਾਰਕ ਝਗੜਿਆਂ, ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ

ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਆਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀ ਅਪਰਾਧ ਦਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜੀ ਸਥਿਰਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਬਿਹਾਰ 'ਚ ਮੁਟਿਆਰ ਨਾਲ ਐਂਬੂਲੈਂਸ 'ਚ ਬਲਾਤਕਾਰ

ਪਟਨਾ : ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬੋਹ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀਰਵਾਰ ਹੋਮ ਗਾਰਡ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਦੌੜ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ 26 ਸਾਲਾ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਂਦਿਆਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਡਰਾਈਵਰ 'ਤੇ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਵਿਨੋ ਕੁਮਾਰ ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਉਤਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਤੇ ਟੈਕਨੀਸ਼ੀਅਨ ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲੰਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੰਦਨਪੁਰ ਦਾ ਹੈ। ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਰੋਗਰੂਟੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪਾਰਕ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਈ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ ਭਰਤੀ ਲਈ ਦੌੜ ਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਹਿਲਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਤਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕ ਜਨ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ (ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ) ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਂਸਦ ਚਿਰਾਗ ਪਾਸਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਅਪਰਾਧ ਰੋਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ 15 ਹਜ਼ਾਰ

ਪਟਨਾ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 'ਬਿਹਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਾਨਾਨ' ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 9,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਵਾਧੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰਾਜਿਸਟਰਡ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਦੇ 6,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ 15,000 ਰੁਪਏ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ। ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰਤ/ਪਤਨੀ/ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ 3,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਜਾਏ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਭਰ ਮਾਸਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲੇਗੀ।

ਤਿੰਨ ਨਕਸਲੀ ਮਾਰੇ

ਗੁਮਲਾ : ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਗੁਮਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਨਕਸਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਝਾਰਖੰਡ ਜਨ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਯਾਗਰਾ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਘੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁਵੱਲੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਨਕਸਲੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਮੌਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਏ ਕੇ 47 ਦੇ ਇਨਸਾਸ ਹਾਈਡਰਾ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਅਰਸ਼ੀ ਨੂੰ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਚੈੱਕ ਸੌਂਪਿਆ

ਫਰੀਦਕੋਟ (ਐਲਿਗਜੈਂਡਰ ਭਿਸ਼ਾ)

ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੋਣੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ 25ਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਹਰਦੇਵ ਅਰਸ਼ੀ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਹੀਦ ਕਾਮਰੇਡ ਅਮਲਕ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਇਹ ਵੱਡੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ 100ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਮਹਾਂ-ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਮੋਢੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾਨ-ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਕੱਤਰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੌਂਸਲ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ

ਮਾਨ, ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨੀ, ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਾਣਾ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਭਾਣਾ, ਗੰਗਾ ਪਿਪਲੀ, ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੌਮੇਆਣਾ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਵਾਲਾ, ਨੰਬਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚਰਨਜੀਤ ਚੌਮੇਲੀ ਅਤੇ ਪੱਪੀ ਚਿਲਵਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਆਗੂ ਪ੍ਰੇਮ ਚਾਵਲਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਚਾਨੀ, ਮਾਸਟਰ ਸੋਮ ਨਾਥ

ਰੱਬ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ!

ਜੈਪੁਰ : ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ

ਝਾਲਾਵਾੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਿਪਲੋਂਦੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਛੱਤ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ 7 ਬੱਚੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਇੱਕੋ ਮਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਝਾਲਾਵਾੜ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲੈਣ ਆਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰੱਬ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ—ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਲੁੱਟ ਗਿਆ। ਬੇਟਾ ਤੇ ਬੇਟੀ ਦੋਨੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਘਰ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਰੱਬ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ। ਇਸ ਅਭਾਗੀ ਮਹਿਲਾ ਦੀ 12 ਸਾਲਾ ਬੇਟੀ ਤੇ ਛੇ ਸਾਲਾ ਕਾਨ੍ਹਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। 12 ਸਾਲ ਦੇ ਪਾਇਲ, ਪ੍ਰਿਐਕਾ, ਕੁੰਦਨ ਦੇ ਕਾਰਕਿਤ ਅਤੇ 8 ਸਾਲ ਦਾ ਹਰੀਸ਼ ਵੀ ਇਸ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ 'ਵਿਕਸਤ ਭਾਰਤ' ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਰੇਲ ਹਾਦਸੇ, ਨਵੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰੇੜਾਂ, ਉਦਯਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਰਤੀਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਸਭ ਆਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ—ਸੱਤਾ ਦੀ ਭੁੱਖ।"

ਹਾਰੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖ਼ਤਰਾ ਹਾਲ ਸਕੂਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੱਚੇ ਬਹੁਮਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ?

ਢਲਿਆਰਾ ਨੇੜੇ ਟਰੱਕ ਪਲਟਣ ਨਾਲ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੀ ਮੌਤ, 4 ਜ਼ਖ਼ਮੀ

ਕਾਂਗੜਾ : ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਦੇਹਰਾ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਢਲਿਆਰਾ ਨੇੜੇ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਟਰੱਕ ਪਲਟਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂਕਿ ਚਾਰ ਹੋਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿਰਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਡੱਬਵਾਲੀ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਓਪਣ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਾਤਾ ਚਿਤਪੁਰਨੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮਾਰਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਮੰਦਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚਸਮਦੀਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਟਰੱਕ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ

ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੁਨੀ ਮੌਜ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੀ ਉਤਰਾਈ ਦੌਰਾਨ ਟਰੱਕ ਦੀਆਂ ਬਰਕਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਟਰੱਕ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ

ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਟਰੱਕ ਪਲਟ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਜਾ ਡਿੱਗਾ। ਇਕ ਮੁਕਾਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਟਰੱਕ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਤਾਂ ਟਰੱਕ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ

ਕਾਰਗਿਲ ਜੰਗ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਜੀਤ ਬਿੱਲਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਗਰਗ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਕਾਰਗਿਲ ਵਿਜੇ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਗਿਲ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਫੌਜ ਦੇ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਹੋ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਬੋਨਨਵਿਲੀਆ ਗਾਹਡਨ 'ਚ ਸਥਿਤ ਜੰਗੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਖੇ ਫੁੱਲ-ਮਾਲਾ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਗਿਲ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨਿਵਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਮਿਸਾਲੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਡਿਊਟੀ ਦ

2 ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਰੂਪ ਵਾਟਿਕਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ

ਜਗਾਉਂ (ਅਮਿਤ ਖੰਨਾ)-ਰੂਪ ਵਾਟਿਕਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਜੇਨਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਭੁੱਲਰ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਚ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੋਮਾਂਚਕ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਣਨੀਤੀ ਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਦਵੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੱਤੀ। ਟੀਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਸੰਦੀਪ ਰਤੂਰੀ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਰੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਜੋਬਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਨੋਦ ਸ਼ਰਮਾ, ਖੁਸ਼ਦੀਪ ਬੱਬਰ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰੀ ਲਿਆਸਾਹੇ ਹੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਮੈਚ ਖੇਡਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿੰਮੀ ਨਾਥੂਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿੱਤ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ, ਟੇਕੜਾ ਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਹਰਿਆਲੀ ਤੀਜ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਜੋਸ਼ੇ-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ

ਸੁਨਾਮ (ਅਸ਼ੋਕ ਬਾਂਸਲ, ਹਾਕਮ ਭੱਟੀ)-ਬੁਧਮਾਧੁਮਾਗੀਜ਼ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਲੀ ਤੀਜ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰਜ ਬੀਕੇ ਮੀਰਾ ਦੀਵੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਰਜੇ ਦੇ ਕੰਨੇ-ਕੰਨੇ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਗਿੱਧਾ, ਬਲੀਆਂ ਤੇ ਭਾਂਸ ਕਰਕੇ ਸਮਾਹਰ ਨੂੰ ਰੰਗੀਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ਮਾਨਾ ਵਾਤਾਇਆ। ਬੀਕੇ ਮੀਰਾ ਦੀਵੀ ਨੇ ਤੀਜ ਦੀ ਆਧਿਆਤਮਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਪ੍ਰਤੀਗਾਹ ਕਰਵਾਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਅੰਤਰ ਦੇ ਤਿਆਗ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਲੀ ਸੁਰਾਵਲੀ ਲੱਲੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸੇਂਟ ਜੇਵੀਅਰਜ਼ ਸਕੂਲ ਅਤਾਲਾਂ 'ਚ ਤੀਜ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ

ਸਮਾਣਾ (ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ)-ਸੇਂਟ ਜੇਵੀਅਰਜ਼ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਅਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੁੱਕਰਵਾਹ ਨੂੰ ਤੀਜਾਂ ਦਾ ਰੰਗੀਨ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਿਉਹਾਰ ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਰੂਮਪਾਸ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ 'ਚ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਨਾਚ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਸਿਸਟਰ ਤੇ ਮਿਸ ਪ੍ਰਾਬਾਧ, ਮਹਿੰਦੀ ਕਲਾ, ਪੰਗ ਬੰਨਣ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਪੇਂਟਿੰਗ ਅਤੇ ਸੀ ਬੀ ਐੱਸ ਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਥ ਰੁੱਖ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤੇ ਬਾਹਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਪਾ ਕੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਨੋਹਰ ਬਣਾਇਆ। ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਰਾਣੂ ਸਿੰਘ, ਅਰਨਥ ਸਰਕਾਰ, ਅਨਿੰਦੀਆ ਸਰਕਾਰ, ਬੰਦਨਾ ਸਰਕਾਰ, ਤਨੁਸ਼੍ਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਤਾ ਚਿੰਤਪੁਰਨੀ ਲਈ 33ਵੇਂ ਭੰਡਾਰੇ ਦੀ ਰਸਦ ਰਵਾਨਾ

ਬਠਿੰਡਾ (ਰਾਜੀਵ ਗੋਰਿਲ)-ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਸਬਾ ਭਗਤਾ ਭਾਈ ਕਾ ਦੀ ਮਾਂ ਚਿੰਤਪੁਰਨੀ ਸੇਵਾ ਸੰਮਤੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਤਾ ਫਿੰਨਮਸਤਕਾ ਧਾਮ ਵਿਖੇ ਆਏ ਵੱਡੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਸਾਉਣ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੰਡਾਰੇ ਦੀ ਰਸਦ ਗੀਤਾ ਭਵਨ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਮੂਹ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮੂਹ ਸੇਵਾ ਸੰਮਤੀ ਤੇ ਨਗਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਇਹ 33ਵਾਂ ਭੰਡਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ 25 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭੰਡਾਰਾ 'ਭਗਤਾ ਭਾਈ ਕਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ' ਚੱਲੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮੂਹ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੀਤਾ ਭਵਨ ਭਗਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਐੱਸ ਵੀ ਆਈ ਈ ਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸਮਾਗਮ

ਰਾਜਸ਼ਾਹੀ (ਰਮੇਸ਼ ਕਰਕੀਆ)-ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਐਂਡ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ (ਐੱਸ ਵੀ ਆਈ ਈ ਟੀ) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਗੈਰ-ਅਕਾਦਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭੰਡਾਰਾ ਹੋਵੇ, ਲੁੱਟੀ, ਲਲਿਤ ਕਲਾ, ਸਾਹਿਤ, ਨਾਟਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੈਚ ਹੋਵੇ, ਸਾਡੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਐੱਸ ਵੀ ਆਈ ਈ ਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਣ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਭੀਮ ਸ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਕਿਤ ਗਰਗ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਕੈਡਮਿਕਸ ਪ੍ਰੋ. ਸੰਜੀਵ ਸੈਣੀ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪਲੇਸਮੈਂਟਸ ਸ਼ੁਭਮ ਗਰਗ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਟ੍ਰੋਫੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਪਲ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਟ੍ਰੋਫੀਆਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਨਾਮ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਐੱਸ ਵੀ ਆਈ ਈ ਟੀ ਦੀ ਉਸ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਵਾਗੋਲ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰਾਹਿਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਕੈਥੀਜ਼ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜ਼ੋਨ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਮਾਰੀਆਂ ਮੱਲਾਂ

ਕੋਟ ਏਸ਼ੋ ਖਾ (ਅਰੰਭਾ)-ਕੈਥੀਜ਼ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ ਜੋ ਕਿ ਕੋਟ ਏਸ਼ੋ ਖਾ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪ ਵਿੰਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਤੋਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੌਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 2025 ਦੀਆਂ ਜ਼ੋਨਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਂਗ ਅੰਡਰ-14 ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਜਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਚੋਣ ਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਅੰਡਰ-17 'ਚ ਸਹਿਜਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਡਰ-14 ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਵਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਤਨਵਰ ਚਾਵਲਾ, ਸੁਖਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਿਗਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਕਰਾਂਟੇ ਅੰਡਰ-14 ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਮਾਨਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਭਿਸ਼ੇਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ, ਲੜਕੀਆਂ ਅੰਡਰ-19 'ਚ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ, ਜੈਮੀਨੀ ਕੌਰ, ਨਿਦੀ ਤੇ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਟੇਲਰ ਟੈਨਿਸ ਅੰਡਰ-14 ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਤਿਸ਼ ਸੇਠੀਆ, ਮਾਹਿਰ, ਗੁਰਗੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਡਰ-4 ਲਾਲ ਗਰੇਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਖੋ-ਖੋ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰ 17 ਟੀਮ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪਲ ਤੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੈਂਪ 'ਚ 45 ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ : ਸਿੱਧੂ

ਡਰਿੰਗਜ਼ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਉੱਤਪਤੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ 70 ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਗ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 45 ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਫਸਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਐਗਰਿਕਲ ਬੈਚ, ਦਾਦਾ ਮੋਰਚਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਡਿਜੀਟਲ ਕਰੋਸ ਸਰਵੇ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਉਦਾਤਾ ਸੇਵਾ ਵਿਭਾਗ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ (ਆਗੇਨੀ) ਵਿਖੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ 24 ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 15 ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਸ. ਰਾਮ ਪਟੇਲ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੌਰਾਨ 12ਵੀਂ ਪਾਸ ਨੋਟਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਰੀਬ ਕਾਊਂਸਲਰ ਹਰਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੂਰਲ ਵਿਕਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਢਲੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਈਕਰੋਫਾਇਨਟ ਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਢਲੇ ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਚਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹੇ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ : ਜੀ ਟੀ ਸੂ

ਬੀਰਾ (ਨਰਿੰਦਰ ਅਨੇਸਾ)-ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਅਮਨਦੀਪ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਕਰਨੈਲ ਫਿਲੋਰ ਨੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸ਼ਨ ਸਮਰੱਥਾ ਇਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਨੀਚੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਉਥਾਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸ਼ਨ ਸਮਰੱਥਾ ਜੋ ਕਿ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਇਹ ਚੱਲਣਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ

ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸ਼ਨ ਸਮਰੱਥਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਕਾਰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਨਾਅ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਕਾਰਨ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਰਵਾਲ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਅੰਮੋਲਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਰਦੀਪ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਸਤਵਿਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਦਬਰਤਾਂ

ਉਮੰਗ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ

ਪਟਿਆਲਾ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦਾ)-ਉਮੰਗ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਹੇਠ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪੀ ਆਰ ਟੀ ਸੀ ਤੇ ਸਟੇਟ ਸੈਕਟਰੀ ਪੰਜਾਬ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਹਡਾਣਾ ਨਾਲ ਅੱਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਰਸਬਾਹਾ ਰੋਡ ਨੇੜੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਡਾਣਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਦੀ ਆਕਸੀਜਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਰੁੱਖ ਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਘਾਟ, ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਮੰਗ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹਡਾਣਾਵਾਰੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੌਦੇ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਨਵੇਂ ਪੌਦੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਮਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਦਨ, ਜ਼ੁਆਇਦ ਸਕੱਤਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਵਨਾ ਅਚਾਰਿਆ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਖੰਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਐੱਚ ਕੇ ਐੱਸ ਸਕੂਲ ਸਮਾਲਸਰ ਵਿਖੇ ਜ਼ੋਨਲ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ (ਰਫ਼ਪਾਲ ਭੁੱਲਰ)-ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਾਡਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਸਮਾਲਸਰ ਵਿਖੇ ਜ਼ੋਨਲ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਖੇਡ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਰਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਖੋ-ਖੋ, ਰੌਸ਼ਾਕਸ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ਤਰੰਜ ਵਰਗੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ ਨੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਡਰ-19 ਲੜਕੇ ਰੌਸ਼ਾਕਸ਼ੀ 'ਚ ਪਹਿਲਾ, ਅੰਡਰ-14 ਲੜਕੀਆਂ ਰੌਸ਼ਾਕਸ਼ੀ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਅੰਡਰ-14 ਲੜਕੀਆਂ ਖੋ-ਖੋ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਸਿੰਘ, ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਰਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਵਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਪੀ.ਐ. ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸ਼ੁੱਃ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਵਰਲਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੇਟ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਪਾਸ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਿੰਗਜ਼ ਸਾਹਿਬ (ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਾਰਦਵਾਜ)-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਰਲਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਰਿੰਗਜ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੀ. ਟੈਕ. ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੇਟ 2025 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਫੋਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (ਆਈਫੋਡੀ) ਮੁਬਈ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਾ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਦਰਪਾਲ ਨੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਜ ਡਾ. ਹੁਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਬੰਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡਾ. ਹੁਪਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਾਪਣ, ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਖੋਜ ਯੋਗਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਿੰਗ, ਡੀਨ ਅਕਾਦਮਿਕ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਇਦਰਪਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਅਕਾਦਮਿਕ ਉਪਲੱਬਧੀ 'ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਵਾਲੀ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਪਰਿਤ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਦਰਪਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਲਾਹੌਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਨ ਪੱਧਰੀ ਖੇਡਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ (ਮਨੀ ਸਿੰਘਲਾ)-ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾ ਲਾਹੌਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਰਨਵੈਟ ਸਕੂਲ ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀਮਨ ਗਰਗ ਤੇ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੇਡਾਂ ਗਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ੋਨ ਪੱਧਰੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹਨਾਲ ਭਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਅੰਡਰ-17 ਖੋ-ਖੋ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਤੇ ਅੰਡਰ-19 ਰੌਸ਼ਾਕਸ਼ੀ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਮਨੋਜ ਸਰ ਨੇ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਮਾਨ-ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਸਿਰਫ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੋਚ ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਸੰਜੋਗ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਰ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੋਨ ਮਸਟਰ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਖੇਡ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ 'ਚ ਵੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚਰਮੁਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਰਲੱਭ ਰਾਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਸੇਚ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਹੌਲੀ ਹਾਰਟ ਸਕੂਲ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋ ਦਿਖਾਇਆ

ਅਜੀਤਵਾਲ (ਨਵੱਤਰ ਸੰਧੂ)-ਹੌਲੀ ਹਾਰਟ ਸਕੂਲ ਅਜੀਤਵਾਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਦੂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋ ਨਾ ਕੇਵਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਤੇ ਸੁਚੇਤਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਧੂਗਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੰਧ ਤੇ ਅਚੰਭੇਜਨਕ ਜਾਦੂ ਵਿੱਚ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚੇ ਇਹ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋ ਦਿਖਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼ਾਕਸ਼ੀ ਗੁਲੇਰੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਦੂ ਸ਼ੋ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਲੌਕਿਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਜਾਦੂਗਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਤਸ਼ਾਹਕ ਦਸਤਾਵੀਜ਼ ਮਿੱਥੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਭਾਸ਼ ਪਲਤਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਮਿਤ ਪਲਤਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਾ ਪਲਤਾ ਤੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼ਾਕਸ਼ੀ ਗੁਲੇਰੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਲਾਇਨਜ਼ ਕਲੱਬ ਰਾਇਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬੂਟੇ ਲਾਏ

ਰਫ਼ਪਾਲ ਭੁੱਲਰ (ਰਫ਼ਪਾਲ ਭੁੱਲਰ)-ਲਾਇਨਜ਼ ਕਲੱਬ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਰਾਇਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਲੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਣ ਮਹਾਉਤਸਵ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਆਗੂਜ਼ ਕੀਤਾ ਗ

ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਫਾਇਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਪਗਰੇਡੇਸ਼ਨ ਲਈ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਮਨਜ਼ੂਰ : ਧਾਲੀਵਾਲ

ਚੇਤਨਾਪੁਰਾ (ਸੁਖਵੰਤ ਚੇਤਨਪੁਰੀ)- ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਅਜਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਤੱਗਰਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਫਾਇਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਪਗਰੇਡ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 1.98 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਗੱਡੀ ਵੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਿਆਂ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ 9 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰੀ ਕਿਸਤ ਵੀ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਮਦਾਸ ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਜਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ 260 ਸਟਰੀਟ ਲਾਈਟਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 92.72 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਟੈਂਡਰ ਲਗਾ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜੋ ਕਿ 28.76 ਪਤੀਸ਼ਤ ਘਾਟੇ ਉੱਤੇ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ 26.67 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ

ਬਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਟਰੀਟ ਲਾਈਟ ਪੱਲ ਸਾਥੇ ਅੱਠ ਟੱਡੇ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 130 ਕਿਲੋ ਦੇ ਕਰੀਬ ਭਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦੇ ਟਰੈਫਿਕ ਜਾਮ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ 48 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਟ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਨਾਲਾ ਦੇ ਬਾਈਪਾਸ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਉਹ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ

ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੀਮ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਟਰੀਟ ਲਾਈਟਾਂ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 92.72 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ 66.05 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਕਰਕੇ 26.67 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬੱਚਤ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਨਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ 3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਫਾਇਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਵ-ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ 1.90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਿਲਦੀ ਹੀ ਅਜਨਾਲਾ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਫਾਇਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਗੱਡੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਤਰਨਤਾਰਨ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚੇਗੀ : ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜ

ਸਰਾਏ ਆਮਨਤ ਖਾਂ (ਮੱਖਣ ਮਨੱਜ)- ਹਲਕਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਡੀ ਲੀਡ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖੇਗੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 2027 ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜ਼ਿਲਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜ ਨੇ ਪਿੰਡ ਮੰਨਣ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਇਕ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੁਗੁਮਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਕੋਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ ਕਰਨ ਬੁਰਜ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ

ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਨ। ਮਾਨਤਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜਗਨਪੁਰ, ਸਰਪੰਚ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਖੋਰਦੀ, ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਖੋਰਦੀ, ਸੁਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਨੂ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਸਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਕਮਲੇਸ਼ ਕੌਰ, ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੱਖਣ, ਜੱਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖੋਰਦੀ, ਕੇ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ, ਮਿਤਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ, ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਠੱਠਗੜ੍ਹ, ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੇਖਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਸੜਕ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਧਾਰੀਵਾਲ/ਕਾਹਨੂਵਾਨ (ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ)- ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੋਜਨਾ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਕਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਖਵਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਤੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 25.98 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਓਥੇ ਹੁਣ 8.28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਕਾਹਨੂਵਾਨ ਤੋਂ ਵਾਇਆ ਚੱਕ ਯਕੂਬ, ਜਾਗੋਵਾਲ ਭੱਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਘੋੜੇਵਾਹ ਤੱਕ ਸੜਕ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਹਨੂਵਾਨ ਤੋਂ ਵਾਇਆ ਚੱਕ ਯਕੂਬ, ਜਾਗੋਵਾਲ ਭੱਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਘੋੜੇਵਾਹ ਤੱਕ ਸੜਕ ਦੇ

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਪਰ 8.28 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮੁੜ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਦਕਿ 5 ਲਾਖ ਤੱਕ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ 73.68 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਕ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਪਰੂਵਲ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਉੱਪਰ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਕਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੀ ਮੋਹਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸੜਕਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵਿਲਾਕੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਹਾਰਦਾਰੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਨਸ਼ਈ ਪੁੱਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਮਾਂ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ, ਮੰਤ

ਪਠਾਨਕੋਟ (ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਪੈਂਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਂ ਨੇ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮੰਤ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਵਫ਼ਾਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦੌਰਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਣਥੱਕ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਤਾਸਰਕ ਆਮ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਡਰੱਗ ਗਰੇਵ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦੇਣ ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕਲੋਸ਼ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ 60 ਸਾਲਾ ਅੰਤਰ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਬੈਂਕ ਕਲੋਨੀ ਪਠਾਨਕੋਟ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨਿਗਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਲੀਲਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਿਤਰਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਆਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅਕਸਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਮਿਤਰਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਰਵ ਭਾਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਡੀਸੀ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

● ਹਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਮਿਲੇ : ਵਲਟੋਰਾ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ) — ਸਰਵ ਭਾਰਤ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਖੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਰੰਟੀ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਰੰਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਿਆਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਣਜਿੰਦਗੀ ਕਾਮੇ ਲਈ ਘਟ-ਘਟ ਉਜਰਤ 35000 ਰੁਪਏ, ਸਿੱਖਿਅਣ ਲਈ 45000 ਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਅਣ ਲਈ 60000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਜਰਤ ਦਾ ਅੱਧ ਕੰਮ ਇਤਥਾਜ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਰ

ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਗਰੰਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਿਆਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਣਜਿੰਦਗੀ ਕਾਮੇ ਲਈ ਘਟ-ਘਟ ਉਜਰਤ 35000 ਰੁਪਏ, ਸਿੱਖਿਅਣ ਲਈ 45000 ਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਅਣ ਲਈ 60000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਜਰਤ ਦਾ ਅੱਧ ਕੰਮ ਇਤਥਾਜ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਰ

ਡੀਸੀ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਰਾ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੱਢਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਖੋਰਦੀ ਭੋ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਸਮਾਂ ਛੇ ਘੰਟੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਰਾ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਹੁਸਨ ਆਸਲ, ਅਮਰਜੀਤ ਰਾਜੇਕੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਭਾਰੀ ਰੁਖ਼ੇਵੇਂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ (ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ) — ਕੱਦਗਿਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਵਿਕੀ) ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੇਤਕ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਪੱਲੇ ਲਾਗੂਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਬਗੀਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ। ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਬਗੀਚੀ ਵਿੱਚ ਆਮ੍ਰੂਦ, ਸੱਤਰ, ਅਨਾਰ, ਪਪੀਤੇ, ਅੰਬੀਰ, ਕੜੀਪੱਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੈਂਡਾ, ਹਾਰਸਿਗਾਰ, ਹਰਾ ਫਾਇਰਸ, ਗੁਲਾਬ ਆਦਿ ਫੁੱਲਦਾਰ, ਫਲਦਾਰ ਅਤੇ ਕਈ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪੱਲੇ ਇਸ ਬਗੀਚੀ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ, ਡਿਪੂ ਹੋਲਡਰ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੰਚ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਭਾਰੀ ਰੁਖ਼ੇਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਆਪਣੀ ਇਸ ਬਗੀਚੀ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਗਿਆਦਲ ਪੁੰਜਾਵ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਰੇ ਭਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਕੰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੱਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਸ਼ਣਵਾਂ ਲਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਇਕ ਰੰਧਾਵਾ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, (ਰਮੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ)- ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤੇ ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿੱਕੀ ਗਈ ਮੁਹਿੰਮ ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਭਗਨਾਣਾ ਬੋਹੜਵਾਲਾ, ਭਗਨਾਣਾ ਤੁੱਲੀਆਂ, ਰਣਸੀਕੇ ਮੀਰਾ ਤੇ ਸਾਧਾਂਵਾਲੀ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਭੇੜੀ ਅਲਾਮਤ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਇਕ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਤਸਰਕ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਥ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤੁਰੰਤ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ

ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਆਦੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਵੀ ਚੁਕਵਾਈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਤਸਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਾਮਲਾਗਾਂ ਮੱਥੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਹਲਕਾ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬੂਬੀ ਨਿਰਾਈ ਗਾਇਕ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐੱਸਐੱਮਐੱਮ ਭੋਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀਪੀਓ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਦਾਲ, ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਹਲਕਾ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਟੀਆਂ, ਐੱਸਐੱਮਓ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲੂ ਗੁਰਾਇਆ, ਨਿਗਲ ਸਿੰਘ ਮਹੱਲਵਾਲੀ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪੰਚ-ਸਰਪੰਚ ਤੇ ਹੋਰ ਮੌਜੂਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਤਲਬੀਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਗਰੂਕ

ਮਸੀਨਾ (ਸ਼ਿਵਮ ਆਨੰਦ)- ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ' ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਹਲਕਾ ਮਸੀਨਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਖੇ ਜਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੋਟਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂ, ਮਹੱਦੀਪੁਰਾ, ਪੰਧੋਰ ਖੁਰਦ, ਜੰਗਲ ਪੰਧੋਰ, ਨਾਗ ਨਵੇਂ, ਰੱਖ ਨਾਗ ਅਤੇ ਨਾਗ ਖੁਰਦ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਾ ਮਸੀਨਾ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਵਿਚਾਰਜਨਤਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭੂਚੇਵ-ਵੱਖ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਤਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਸ਼ੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਰਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ

ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚਾਂ, ਪੰਚਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਵਾਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਲਾਹਕਾਰ ਗਿੱਲ, ਬੀਬੀਪੀਓ ਮਸੀਨਾ, ਐੱਸਐੱਮਓ ਮਸੀਨਾ ਕਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਪੰਚ ਯਜਨ ਗਿੱਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਚ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਚ ਗੋਪੀ, ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰ ਫੌਜੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਬਰੀਏਵਾਲ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਆਪ' ਨਾਲ ਜੁੜੇ

ਮਸੀਨਾ (ਸ਼ਿਵਮ ਆਨੰਦ)- ਬਰੀਏਵਾਲ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਭ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਉ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ (ਗੋਲੀਪੁਰਾ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਰਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ

ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖੀ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ (ਗੋਲੀਪੁਰਾ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਰਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰ

ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੇ ਭੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕਿਸ਼ਨਕੋਟ ਵੱਲੋਂ ਉਦਘਾਟਨ

ਕਾਦੀਆਂ (ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਹੋਤਰਾ)- ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡ ਬੰਦੋਬਸਤ ਦੇ ਭੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਹਲਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਕੋਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਪੱਖੀ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਧ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਉਜਰਤ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਮਨਰੇਗਾ ਕਾਮਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਕਲਾਨੌਰ (ਮਨਦੀਪ ਕੌਰਲੀ)- ਮਨਰੇਗਾ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਰਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਬਲਾਕ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਪਿੰਡ ਗਵਾਰਾ ਦੇ ਮਨਰੇਗਾ ਕਾਮਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਲਾਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਿਲੀਭੂਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜੱਸ, ਪੁਰਨ, ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਆਦਿ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਰਨ ਦੇ ਕਰੀਬ 50 ਤੋਂ 55 ਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਜੋ ਕਿ ਮਨਰੇਗਾ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਫੱਲੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਪ ਆਗੂ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਰੇਗਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੂਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੀਨਾਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਦਾ ਤੋਹਫਾ

ਦੀਨਾਨਗਰ (ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ)- ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੀਨਾਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਹਲਕਾ ਦੀਨਾਨਗਰ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹਲਕਾ ਵਿਚਾਰਜ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮਿਆਰੀ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨਸਭਾ ਹਲਕਾ ਦੀਨਾਨਗਰ ਅੰਦਰ ਨੌਵੇਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ੁਰੂ

ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਲਕਾ ਵਿਚਾਰਜ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚਾ ਕੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਇਮਾਰਤ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਹੋਰ 24.85 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਲੀਨਿਕ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਆਉਂਦੀ 20 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱ

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵੋਹੜੇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਖੁਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਤਾ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਣ ਲੱਗਾ : ਮੈਰੀ ਕਲਮੀ

ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿੰਡਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ ਰੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰ ਘਾਟੀ ਨੂੰ ਦਲੀਲਾ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਘਾਟੀ ਅੰਗਿਰੇ ਰੋਡਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਖਸ਼ਣ ਕੀ ਥਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਮੌਕੇ ਮਨਦੀਰੀ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਯੂਥ ਆਗੂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸਰਪੰਚ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਮਰਾਹ ਵਾਇਦੀਆ ਕੁਆਰਡੀਨੇਟਰ ਨਸ਼ਾ ਸੁਰੱਖਿ ਯਾਤਰਾ, ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਵੀਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਡੀ ਮਾਈ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਡੀ ਟੀ ਐੱਫ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ 5178 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ

ਸਿਕੰਤਰ ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਡੀਟੀਅੰਡ ਦੇ ਅੰਗਵਾਈ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਰਾਜ

ਨੀ ਕੁਮਾਰ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਮਾਨਸਾ ਦੀ ਸੁਰੂ 1578 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਲਾਭ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।ਜੱਬੋਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਮੈਡਮ ਅਨੰਦਜੀ ਦਿਵਾ ਸੁਬੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜ਼ਿਲਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਿਊ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਮੂਹ 1578 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿਊ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜੱਬੋਦੀਆਂ

ਕਾਰਗਿਲ ਜੰਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਤਿੰਨ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ: ਧਾਲੀਵਾਲ

ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਕੁਮਾਰ ਪੁਰਾਣੀ ਬਹਿਦ ਸਕੇਪੁਰ ਬਹਿਦ ਸੀ (ਹੁਣ ਕਲੋਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ) ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਖ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਕਾਇਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਪੁਰਾਣਾ ਬਣੇਗਾ। ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਇਸ ਲੋਅ ਨੂੰ ਦਿਨ ਨਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਆਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਐੱਸ.ਬੀ.ਐੱਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ਿਕ ਤਲਵਾੜ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਅਮਿਤ ਔਲਾ ਅਤੇ ਮੋਡਮ ਗੀਤਾ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਥਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੌਚੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ
(ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 27 ਜੁਲਾਈ 2025

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਸੁਲਗਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਲਦੇ ਬਿਰਮ

ਤੇ ਤਪਦੇ ਗਰਾਂ ਅੰਦਰ।

ਕਰੁੱਤੀ ਐੜ ਲੱਗੀ ਹੈ

ਮਨਾਂ ਦੇ ਸਰਵਰਾਂ ਅੰਦਰ।

- ਗੁਰਜੰਟ ਰਾਜੇਆਣਾ

ਅਨਿਲ ਰਾਜੀਮਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ : ਐੱਮ ਐੱਸ ਭਾਟੀਆ

ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 1 ਸਤੰਬਰ 1909 ਨੂੰ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਸੋਮਨਾਥ ਰਾਮਤਨੂ ਲਹਿਰੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ, ਜੋ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਈਸ਼ਵਰਚੰਦਰ ਵਿਦਿਆਸਾਗਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ।

ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜੀਡੈਂਸੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬੀ ਐੱਸ ਸੀ (ਆਨਰਜ਼) ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਜ਼ਿਆਰ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਹ ਅਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਖਿਲਾਫ਼ਤ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸਿਵਲ ਨਾਡਰਮਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਬੁੱਧਦੇਹਨਾਥ ਦੌੜ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਜੋ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਨ। ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਆਪਣੀ ਐੱਮ ਐੱਸ ਸੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 1930 ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1931 ਵਿੱਚ ਅਬਦੁਲ ਮੌਮਿਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਾਚੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਏ ਆਈ ਐੱਸ ਐੱਫ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ।

ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਟਰਮ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ ਰੇਲਵੇ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਉਹ 1933 ਵਿੱਚ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇਸਕੋ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਨ।

ਮੋਰਨ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ (1929-33) ਵਿੱਚ 32 ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸੋਝਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ 'ਕਲਕੱਤਾ ਕਮੇਟੀ' ਬਣਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ, ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ, ਅਖਿਲ ਬੇਨਰਜੀ, ਰਣੇਨ ਸੇਨ, ਅਬਾਨੀ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਰਾਮੇਨ ਬਾਸੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰੇ ਸਨ। ਸੋਮਨਾਥ, ਅਬਦੁਲ ਹਲੀਮ ਅਤੇ ਰਣੇਨ ਸੇਨ ਨੇ ਪੀ ਸੀ ਜੋਸ਼ੀ, ਡਾ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮੀਗਤ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 1935 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਪਾਰਟੀ ਸੈਂਟਰ ਵਿਖੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐੱਸ ਐੱਸ ਮਿਰਾਜਕਰ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੋਲ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ 1947 ਤੱਕ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੋਲਿਟ ਬਿਊਰੋ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ।

1936 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਤੋਂ

ਸੁਵਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਪਰਬੁੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਰਚਿਤ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ, “ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ, ਹਕੀਕਤ ਜਾਂ ਸਿਆਸਤ” ‘ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੌਥ ਪਰਕ ਅਤੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਲਈ ਲੜੀਂਦੇ ਪੰਜਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਕੇ ਸਰੀਰਕਤਾ ਜੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਵੀ ਇਹ ਪਾਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ—

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭ ਕੋਇ॥

—(ਰਾਸ ਆਸਾ, ਅੰਗ 472)

ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਤਨ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨੀਲ ਹੋਵੇ, ਦਜਲਾ ਫ਼ਰਾਤ, ਯੋਗ ਸੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੀ ਸਿੰਧ ਨਦੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਾਲੇ ਮੁਲਖਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖੇਤੀ ਵਰਧਾ ‘ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ ਤਾਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਆਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ—

“ਬੰਬਾ ਬੰਬਾ ਮੀਰ ਵਜਾ/ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਪਾ”

ਕਿਉਂਕਿ ਉਦੋਂ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਾਂ ਬੁਖਾਰੀ ਭਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਬੇਲੋਕ ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹਰਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਇਦਰ-ਗਿਰਦ ਹੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਹਨਾਂ-ਕਿਹਨਾਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ‘ਤੇ ਵੀ ਇੱਕ ਬਿਹੰਗਮ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਜਮਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹਿਰ ਕੱਢ ਕੇ ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹਿਰ ਕੱਢ ਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੰਸਲੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਨਹਿਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜਿਜਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ 1927 ਵਿੱਚ ਗੰਗ ਨਹਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਹਿਰ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬਾਡਮੇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਪੀਣ ਲਈ ਪੁਚਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਬੇਲੋਕ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਬੇਸਿਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ, ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੋਏ ਸਿੰਧ ਜਲ ਸਮਝੌਤੇ ਸਮੇਂ, ਰਾਵੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਐਤਵਾਰਤਾ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ : ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਨਡੀਅਨ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਮਨਾਥ ਨੂੰ 1939 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ

ਬੰਕਿਮ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ 1938 ਵਿੱਚ ਏ ਆਈ ਸੀ ਸੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਏਕੀਕਰਨ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਹ 1938-39 ਦੌਰਾਨ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ।

1944 ਵਿੱਚ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਪੀ ਸੀ ਜੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ‘ਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਤਾ’ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ‘ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ’ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਭਾਸ਼ ਬੋਸ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਅਤੇ ਬੰਕਿਮ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

1944 ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੀਪਲਜ਼ ਵਾਰ ਲਾਈਨ ਸਮਝਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਲਾਤਾਤਾਰ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾ ਕੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਹ ਮਾਈਕ ਵੱਲ ਵਧੇ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵੀ ਪੀ.ਬੀ. ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸਰੋਤ ਹੋਰਨਾਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਦੌਰ ਦੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬੰਗਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਈ ਅਤੇ ਸਰੋਤ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ। ਲੱਗਭੱਗ 40 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਲਾਈਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ, ਜੋ ਦੋ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ‘ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ।

1940 ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਮਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਭੂਮੀਗਤ ਹੋ ਗਏ। ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1943 ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲੇਬਰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਹੋ ਰਜ਼ਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1944 ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੰਡਿਰਾਸਕ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੂਨ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਮੁਹੰਮਦ ਇਸਮਾਈਲ, ਚਤੁਰ ਅਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਯੂਨੀਅਨ, ਟ੍ਰਾਮ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ‘ਸਵਾਧਿਨ’ (ਬੰਗਾਲੀ) ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨ-ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਨਿਰੀਖਕ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਖਿਲ ਚੰਕਰਵਰਤੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕੀ ਸੀ। ਨਿਖਿਲ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਲੋਕ ਦੂਰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਵਾਇਰਿੰਗ ਪੁਲਸ ਵੱਲ ਭੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਹੁਣ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਇਸ ਗੁਣ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ

ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ 1946 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਇਕਲੌਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦਿਨਾਂ

ਦੌਰਾਨ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਸੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ਼ 13% ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜਨਾ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣਾ ਲੱਗਭੱਗ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ‘ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਲਕੇ’ ਬਣੇ ਸਨ।

ਸੋਮਨਾਥ ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਉਪਨਗਰੀ ਲੇਬਰ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ। ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ‘ਤੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਛੇ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।

1946 ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਅੰਤਰਿਮ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰੂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ 1949 ਤੱਕ ਬਹਿਸਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਆਰਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਬਾਲਗ ਵੋਟ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ। ਸਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੇਲੋਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਧੁੰਦ ਬਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ‘ਦੇਸ਼ਧ੍ਰੋਹੀ’ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਕੋਲ ਵਧੇਰੇ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਪਟੇਲ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਲਈ 11 ਥਾਵਾਂ ਲਈ 13 ਨਾਂਅ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਾਰਾਇਣ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂਅ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ‘ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼’ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਗੁਆ ਬੈਠੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

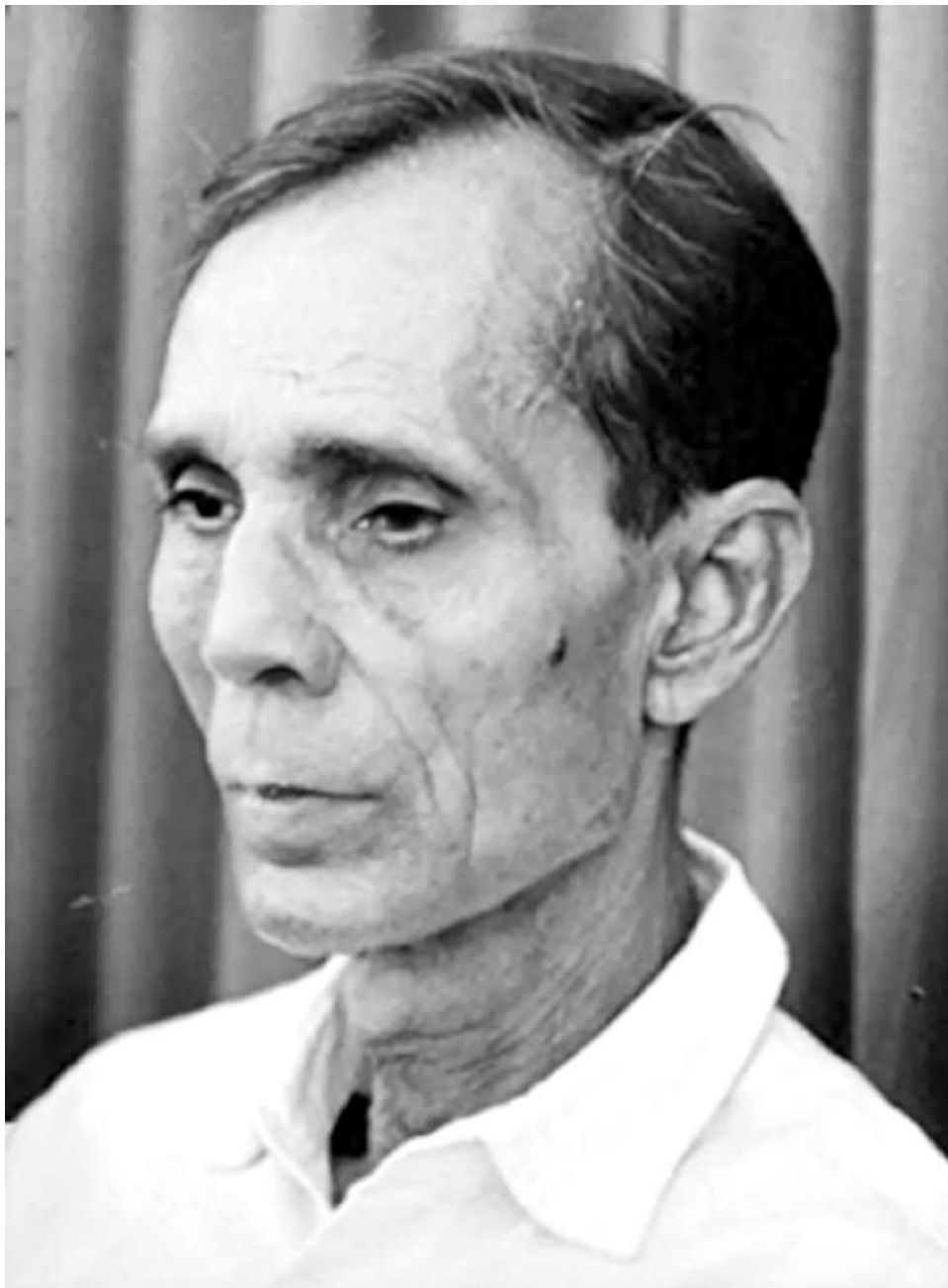
ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੀ ਟੀ ਆਰ ਲਾਈਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ‘ਸੱਚਮੁੱਚ’ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ‘ਇਨਕਲਾਬ’ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਬੀ ਟੀ ਆਰ, ਡਾ. ਅਧਿਕਾਰੀ, ਰੋਵਾਨੀ ਸੇਨ ਅਤੇ ਐੱਨ.ਕੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੋਲਿਟ ਬਿਊਰੋ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਡਰਾਂ ਨੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੀਗ ‘ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਸੋਮਨਾਥ ਨੂੰ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਪਣਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

1948 ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ‘ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਨ’।

ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ, 1962

ਸੋਮਨਾਥ ਲਹਿਰੀ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 1963 ਦੇ ‘ਕਲਾਂਤਰ’ ਵੀਕਲੀ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਗਣਰਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ​​? ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ‘ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼’ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਤਿਅੰਤ ਕੌਣਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਨਤਾ ਇਹ ਸਭ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਸਹਿ-ਹੋਣ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਗੈਰ-ਗਨਜ਼ੌ ‘ਤੇ ਵੀ। ਅੱਤ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਨੇ ਹਨੇਰੇ ਬਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਜੋ ਕੰਮ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਆਂ, ਉਹ ਅੱਤ ਖੱਬੇਪੱਖੀਆਂ ਨੇ ਚੀਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਢੁੱਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਈਏ।

ਪਾਣੀ ! ਓ ਪਾਣੀ !! ਤੇਰਾ ਭਾਗ ਕਿਤਨਾ ?

‘ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਸੀ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪਏ।

ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਗੰਧੀਅਨ ਸਟੇਟ, ਬੇਸਿਨ ਸਕੇਲਪ, ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸੋਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਹੋਈਆਂ ਸੋਧੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ, ਵਿਸਥਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ ਦਾ ਗਹਿਨ ਅਧਿਆਨ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੇਟ ਡਾਟਾ ਦਾ ਖੋਜ ਕਾਰਜ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਮਿਅਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੀਦਾ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰ ਗਠਿਨ ਐਕਟ, 1966 ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਅਸਾਸਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ 60:40 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੇਂਡ ਵਰਕਸ ‘ਤੇ ਲੇਖਕ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਕੇਂਦਰ ਬੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਜੋ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਇਆ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਖਾਮੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਾਣੀ 1955 ਵਿੱਚ 158.5 ਲੱਖ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ 171.50 ਲੱਖ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵੰਡ ਪੰਜਾਬ 42, ਹਰਿਆਣਾ 35, ਰਾਜਸਥਾਨ 86, ਦਿੱਲੀ 2 ਅਤੇ ਜੇਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ 16.5 ਲੱਖ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੰਡ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਪੁਚਾਉਣ ਲਈ ‘ਸਤਲੁਜ, ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦਾ ਟੱਕ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮਾਰਚ 1982 ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰਕਸੀ ਕਾਮਰੋਡਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਹਿਰ ਦੇ

ਵਿਰੋਧ ਲਈ ਕਪੂਰੀ ਮੋਰਚਾ ਆਰੰਭਿਆ। ਇਹ ਮੋਰਚਾ ਫਿਰ ਧਰਮ ਧੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵਰਤਿਆ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ, ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੰਸਾ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜੀਵ-ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣੇ

ਵਿੱਚ ਚੋਧਰੀ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਦੀ ਨਿਯਾਂ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ 1987 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ। ਅੰਤਵਾਦ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਐੱਸ ਵਾਈ ਐੱਲ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ 34 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪਾਣੀ ਉਡੀਕਦੀ ਉਸ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੱਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਂਡੀਗੜ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਠੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਪੁਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਾਅਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਕੇ, ਹਰਿਆਣਾ-ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮਝੌਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਹੜਾ ਵੰਡਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਬੁੰਦ ਵੀ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਧਰ ਕਿਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਬੰਜਰ ਧਰਤੀ ਲਈ ਇਸ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੋੜ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਵਰਤ ਕੇ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜੋਗਾ

ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਸਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਜਿੰਮਾ ਮਿਲਣਾ ਵਾਗ ਯਮੁਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਸਾ ਮਿਲਣਾ ਵਾਗ ਯਮੁਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਸਾ ਮਿਲਣਾ ਵਾਗ ਯਮੁਨਾ ਦੇ ਪ

ਅਕਾਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੋ-ਤਰਫੀ ਭਰਮ ਪਾਉਂ ਨੀਤੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਜਪਾ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਬੜੇ ਵੈਸਲਾਕੁਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੁਚਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚੋਣ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਸੇ ਹਫ਼ਤੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਨਵਾਂ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਲਟ ਬਿਆਨ ਦਾਗੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਕਾਫੀ ਗਹਿਰੇ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਮੱਤਭੇਦ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਏ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਭਾਜਪਾਈ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ੀ ਪਿਛਕੜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਤਾਰਬੱਦੀ ਹੁੰਦੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਝਲਕ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਏਦਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੌਰ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਆਗੂ ਦੇ ਪਿਛਕੜ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਸਕਣ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਅਜੋਕੇ ਆਗੂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਈ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਇਹ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਨਹਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਕੱਟਣ ਗਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੂੰ

ਮਿਲਣ ਗਈ ਟੀ ਵੀ ਸੀਰੀਅਲ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਆਈ ਇੱਕ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੰਗਿਆਂ ਕਾਰਨ ਨਹਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਮਰਨ ਵਰਤ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ। ਦਿਨ ਦੋ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ੁਨਿੰਦਰ ਚੱਲਦੀ ਰੋਕ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਕੋਮਰੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੇ ਦਿਨ ਨਹਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਫਾਈ ਦੇਣ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੱਕ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਮੋਢਰ ਵੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅੱਜ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਵਾਲਾ ਮੋਹਰੀ ਰੁਤਬਾ ਗਵਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਹਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਏਧਰ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੰਟਿਆ ਤਾਂ ਜਾਖੜ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਮੋਦੀ ਸਾਹਿਬ ਜਿੱਦਾਂ ਅਚਾਨਕ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕਤਾਰਬੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਇਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਾਹਲੇ ਟਿਪਣੀਕਾਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਵਕਤ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇਜ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਖੜੀ ਆਰ ਐੱਸ ਐੱਸ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਝਲਕੇਗਾ, ਵਿੱਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਸ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੀ ਸੋਚ ਦੀ ਝਲਕ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕਹਿ ਛੱਡਦੇ ਹਨ, ਸਿਆਸੀ ਨਿੱਤ-ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਗੱਠਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਝਲਕ ਜਾਂ ਅਤਿੱਕਾ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦੇ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਖੰਡ ਕਿਵੇਂ ਕੁਤਰਨੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਕੁਤਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ ਬੋਣਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਈ ਕਿਸੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹੀ ਹੋ ਜਦੋਂ ਕੱਦ ਇਹ ਸਭ ਵਾਪਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਨਿਤੀਤਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖਣ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਆਗੂਆਂ

ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਭਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕੇ। ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਗੇਤ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਸਮਝਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲਾਭ ਭਾਵੇਂ ਪਿਛਲੀ

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ, ਪਰ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਜਿੱਤਣਾ ਕਈ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਪਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਜੋਗੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਸ਼ੁਰੂਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੋਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਸ਼ਾ ਰਾਜ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਖੀ ਆਗੂ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਂਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਗੱਲ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦਫਤਰੋਂ ਤੋਂ ਆ ਨੀਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਆਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਏਥੇ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਲੱਗ ਕਰਨ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਉਤਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਝੋਣੇ ਨਜਿੱਠਣ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨੂੰ ਚੰਬੜਿਆ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦਾਅ ਕਦੇ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਾ। ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਨੀਤੀ ਇਹ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਲਾਲੀਪਾਪ ਵਿਖਾਈ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ

ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਗਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਅਗਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹਾਲਾਤ ਕਿੱਧਰ ਜਾਣਗੇ, ਅੱਜ ਦੀ ਘੜੀ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸਾਰੇ ਬਦਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲਾ ਗੱਠਜੋੜ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਦਅਮਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਮਜਾਂ ਅਮਨ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਮੁੜਿਆ ਸੀ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿੱਦਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਓਦੋਂ ਵਾਲੀ ਜਨ ਸੰਘ ਤੋੜਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਭਾਭੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਅਜੋਕੀ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਗੱਲ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾ ਲਈ ਸੀ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਭੜਕ ਨਾ ਪੈਣ, ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਬੁਜ਼ੁਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਬਚਿਆ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਬੈਠਕ ਭੇਜ ਆ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਕੱਠੀ ਬੈਠੀ ਪੁਰਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਵੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹਿੰਗ ਬੂਦ ਕਰੀਏ ਤੇ ਬਾਕਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਮੀਂਹਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਤੇਰੀ ਸੀਟਾਂ ਛੱਡਣ ਤੇ ਚੁਰਾਨਵੇਂ ਆਪ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਸੋਦਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਆਗੂ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ-ਪੁੰਤੂ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਕੀਤਾ ਸਮਝੌਤਾ ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਚੋਵੀ ਸਾਲ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਜਪਾ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਉਲਝਣਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁੱਖ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਮੁੱਕਣ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਿਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਰਲਬਾਜ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਲਾਏ ਬਗੈਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਧੜੇ ਦੀ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੱਸੋ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਧੜੇ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣਗੇ, ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੂਸਰੇ ਧੜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਕਾਓ, ਦੂਸਰਾ ਧੜਾ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਸਾਨੂੰ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਦਾਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸੀਟ ਦੇ ਕਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਭਰਨ ਤੱਕ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ, ਇਸ ਵਾਰੀ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਗੇਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਚਲਾਕ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਪੱਤੜਾ ਸਾਬਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਭਰਮ ਤੇ ਭੁਲੇਖੇ ਦੀਆਂ ਏਨੀਆਂ ਤੱਦਾਂ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਪੱਕਣੀ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਏਨੀ ਚੁਸਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੋਣ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਹਰ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪੈਂਤੜਾ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਟੁੱਬ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਬੋਲਦੀ ਪਈ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਜਿੰਨਾ ਇਸ ਗੁੱਝੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਰਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਵਕਤ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਫਸੇ ਹੋਣ ਦਾ ਲਾਹਾ ਅਗੇਤਾ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਠੰਢੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਛਾਵਾਂ, ਨਿੰਮ ਤੇ ਬੋਹੜ ਦੀਆਂ

ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਸਨ। ਕੱਚਾ ਵਿਹੜਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੂੜੀ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਕੱਚਾ ਕੋਠਾ। ਸਾਡੀ ਮਾਤਾ ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੀ ਮਾਮੀ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੋਹਾ-ਮਿੱਟੀ ਫੇਰਦੀ। ਗੋਹੇ ਅਤੇ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆਉਂਦੀ। ਵਿਹੜਾ ਸਾਢ-ਸੁਸਰਾ ਲੱਗਦਾ। ਕੋਈ ਆਖਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਤਾਂ ਇੰਨੀ ਸਫਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੱਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਥੱਲੇ ਬਹਿ ਕੇ ਖਾ ਲਓ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਰਤਿਆਈ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਗੋਹਾ-ਮਿੱਟੀ ਫਿਰਨੀ ਤਾਂ ਮੀਧ ਆ ਜਾਣਾ। ਅਲੱਕਾਰ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਹ ਹਰ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ।

ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਕੰਧਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਲੋਹੇ ਦਾ ਗੇਟ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਪੈਦਰਾਂ ਕੁ ਫੁੱਟ ਵਿਹੜੇ ਅਤੇ ਗੇਟ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਮੱਝਾਂ-ਕੱਟੀਆਂ ਬੋਨ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਬੜੀ ਤੂੜੀ ਛਾਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।ਮੈਂਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਜਾਮਣੀ-ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਬੜੇ ਮਨਮੋਹਰੇ ਲੱਗਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੇ। ਪ੍ਰਚਾਰਾ ਬੀਜਦੇ, ਕੱਦੂ, ਅੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਛਾਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਵੇਛਾਂ ਨੂੰ ਧਾਗੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਿੰਮ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦੇ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਫਵਾਹ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਲਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵੇਛਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਜੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਪੁੱਟ ਦਿਓ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਭਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵੇਛਾਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਪੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਵੇਛਾਂ ਉਹਰ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਿਤੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਦੀਆਂ, ਲੋਕ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ। ਕਦੇ ਕਾਲੇ ਕੱਛਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰੇ ਲੱਗਦੇ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹਨੇਰੀ ਨਾਲ ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਗੇਟ ਉੱਪਰ ਹੱਡਿਗ ਗਿਆ। ਗੇਟ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਉੱਪਰ ਲੱਗਿਆ ਇੱਕ ਤੀਰ ਜਿਹਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਟੁੱਟਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦਾ ਵੈਲਡਿੰਗ ਕਰਾਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਫਿਰ ਘਰ ਸਾਹਮਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਨਿੰਮ ਹੇਠ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਨਿੰਮ ਦੇ-ਫਾੜ ਸੀ। ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਟਾਹਣੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਝੂਟੇ ਲੈਂਦੇ। ਜਦ ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਮੋਲੀਆਂ

ਪੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਖਦੇ ਜੇ ਖਾਓਗੇ ਤਾਂ ਫੋੜਾ-ਵਿਨਸੀ ਨੂੰੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੋਹੜ ਵੀ ਸੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕਿੱਲੇ ਗੱਠ ਜਾਂਦੇ। ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਕ ਮੱਸੇ ਡਾਹ ਕੇ ਦੁਪਹਿਰਾ ਕੱਟਦੇ। ਚਾਹ ਵੇਲੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਦੇ। ਇੱਕ ਘੋਸਾ ਤੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮੱਸੇ ਡਹਿੰਦੇ। ਕੋਈ ਪੱਖਾ ਸੱਜੇ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ, ਕੋਈ ਖੱਬੇ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ। ਆਂਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਬਿਜਲੀ

ਡਾਇਰੀ ਦਾ ਖੰਨਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੂਤ

ਦਾ ਕੱਟ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ ਨਹਾਉਂਦੇ। ਨਹਾ ਕੇ ਫਿਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ। ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿੱਲੇ-ਸੁੱਕੇ ਘਾਹ ਦਾ ਪੂਣਾ ਬਾਲਦੇ। ਮੱਝੜ ਤੰਗ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਲਗੂ-ਪੀਣੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਦਾ ਲਗੂ ਚੁਸਦੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਚੱਪਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਭ-ਲੱਭ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ। ਖੁੰਝਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਟੀ-ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਫੜਦੇ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਸੁਟਦੇ।

ਫਿਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੁੱਖ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਤੇ ਬੋਹੜ ਹੀ ਬਚੇ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਹੀ ਪਸ਼ੂ ਬੈਠਦੇ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਤਾਸ ਖੇਡਦੇ। ਭਾਬੀ-ਦਿਓਰ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ। ਕੋਟ ਕਰਨ ਤੇ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁਆ ਵੀ ਖੇਡਦੇ। ਖੁੱਤੀ ਪਾਉਣਾ, ਕਲੀ-ਜੋਟਾ ਤੇ ਪੜ-ਚੋਟ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਦੁਧੀਆ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਯਾਨੀ ਕਿ ਚੁਅਨੀ ਦੀ ਇੱਕ। ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਲਾਚਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੋਹੜ ਉੱਪਰ ਗੜ੍ਹਕਾਲਾ-ਲੱਕੜ ਖੇਡਦੇ। ਛਿੱਤਰ-ਕੁੱਟ ਦੀ ਖੇਡ ਵੀ ਖੇਡਦੇ। ਆਬਣ ਵੇਲੇ ਲੱਲਾ-ਰੋਕ ਪੇਡਦੇ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਗਰਮੀ ਲੱਗਦੀ। ਨਾ ਕੋਈ ਸਰਦੀ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਡੰਗਰ ਚਾਰਦੇ ਤੇ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹਾ ਲੈਂਦੇ। ਉਦੋਂ ਸੂਏ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਛੱਪੜ ਭਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਾਣੀ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਾਸ ਖੇਡਦਿਆਂ ਚਾਚਾ ਮੱਦਰ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਣ ਲੱਗਾ, ਭਲਾਂ ਦੱਸੀਂ! ਤੇਰੀ ਮੱਝ ਕਿੱਥੇ ਆ। ਮੈਂ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਮੱਝ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਝੋਨੇ 'ਚ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੇਡਣ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਕੀ ਉਹ ਜੁੱਤੀ ਲਾਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਭੱਜਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ। ਉਹ ਘਰ ਉਲਾਭਾ ਦੇ ਗਿਆ। ਏਧਰ ਘਰੋਂ ਵੀ ਖੰਡ ਪੈਗੀ ਸੀ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਰਕਲ ਕਬੱਡੀ ਵੀ ਖੇਡਦੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਾਂਗਾਂ-ਸੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦੇ। ਲਿਫਾਫ਼ੇ ਸਾੜ ਕੇ ਮੋਟੀ ਗੱਦ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੁੰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਗੱਡਿਆਂ-ਗਿੱਠਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵੱਜਦੀ। ਸਾਡੀ ਇਹ ਦੇਸੀ ਹਾਕੀ ਖੇਡ ਹੁੰਦੀ।

ਹੁਣ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਦੋਂ ਗਰਮੀ ਘੱਟ ਸੀ ਜਾਂ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਹੁਣ ਦੇ ਬੱਚੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਹਰ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪੱਖਾ ਹੈ। ਕੂਲਰ ਹੈ। ਏ ਸੀ ਹੈ, ਪਰ ਗਰਮੀ-ਗਰਮੀ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਂਡੂ ਖੇਡਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਮਸ਼ਾਹੀਲ ਖਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਵਿਕਾਸ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੱਭਰੂਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕੱਦ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬੱਸ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਜਾਹ ਨਿੰਮ ਜਾਂ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿੱਚ ਘੜੀ-ਪਲ ਆਰਾਮ ਕਰ ਆਓ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝਦੀ ਜਾਂ ਤਪਦੀ ਰੇਤ 'ਤੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਤੁਰ ਕੇ ਵਿਖਾਓ। ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਪੱਠੇ ਕੁਤਰ ਕੇ ਵਿਖਾਓ। ਮੱਜਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਚੱਕੀ ਉੱਤੇ ਪੀਹਣ ਸਿੱਟ ਕੇ ਆਓ। ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆਓ ਤੇ ਨਹਾਓ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਸ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਿਆ-ਬਣਾਇਆ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਲਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਬੋਹੜ ਤੇ ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਛਾਵਾਂ। ਨਾਲੇ ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ।

ਮੋਬਾ. 98724-59994

ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਿਜ਼ਾਈਲਮੈਨ : ਡਾ. ਏ ਪੀ ਜੇ ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ

ਹੋ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਬਰੀ ਉਡਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਕਲਾਮ ਦਾ ਦਿਲ ਉਡਾਰੀ ਭਰਨ ਨੂੰ ਕਰਦਾ।ਫਿਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸੋਲੋਮਨ ਦਾ ਆਖਿਆ ਇਕ ਦਿਨ ਸੱਚ ਹੋ ਗਿਆ।ਰਾਮੇਸ਼ਵਰਮ ਦਾ ਕਲਾਮ ਪਹਿਲਾ ਬੱਚਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਾਰੀ ਭਰੀ ਸੀ।

ਉਦੋਂ ਉਹ ਚੰਬੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਅਜੀਬ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਗਈ।ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਮਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਇਆ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।ਕਲਾਮ

ਬੋਧਿਆਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵੜਿਆ।ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ਼ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ।ਸਾਰੀ ਕਲਾਸ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਡੰਡੇ ਅਗਲਾ ਤਿਰੁਹਾਪਲੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ।ਇੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਅਰਗੇਜੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਜਾਗ ਪਿਆ।ਉਸ ਨੇ ਮਾਨ ਲੇਖਕ ਟਾਲਸਟਾਏ, ਸਕੌਟ, ਹਾਰਡੀ ਸਭ ਪੜ੍ਹੇ।ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾਖਲਾ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਈ।ਉਸ ਨੇ ਬੀ.ਐੱਸ ਸੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ।ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।ਉਸ

ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੌਜੀ ਵਿੱਚ ਏਅਰੋਨਾਟਿਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਫ਼ਾਰਮ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਣ ਵੀ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਫ਼ੌਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।ਉਸ ਮੇਂ ਕੋਲ ਕਲਾਮ ਦੀ ਭੈਣ ਜ਼ੋਰਾ ਹੋ ਜੋਨੇ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਅਤੇ ਚੋਨੀ ਵੇਚ ਕੇ ਕਲਾਮ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਅੰਦਰ ਦਿੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ।ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ- ਪ੍ਰ. ਸਪੱਡਰ, ਪ੍ਰ. ਕੇ.ਏ.ਵੀ ਪੰਡਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰ. ਨਰ ਸਿੰਘ ਰਾਓ। ਪ੍ਰ. ਸਪੱਡਰ ਆਸਟਰਲੀਜ਼ ਸੀ।ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸੀ।ਪ੍ਰ. ਕੇ.ਏ.ਵੀ ਪੰਡਾਲ ਨੇ ਹੀ ਢਾਂਚਾਗਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਭੇਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏ ਸਨ।ਪ੍ਰ. ਨਰ ਸਿੰਘ ਰਾਓ ਗਣਿਤ ਦਾ ਮਾਹਰ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਕਲਾਮ ਅੰਦਰ ਗਣਿਤਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਜਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।ਜਦ ਉਹ ਕੋਰਸ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਨੀਵੀਂ ਉਡਾਣ ਵਾਲੇ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਹਾਵੇ ਵਿੱਚ ਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸੱਪਿਆ ਗਿਆ।ਇਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰ. ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਵਾਸਨ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਜਾਇਫ਼ਾ ਲਿਆ।ਕਲਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅੱਜ ਅਪੁਰਾ ਸੀ।ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ, ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਚਾਹ ਵਜ਼ੀਲਾ ਰੋਕ ਦਿਆਂਗਾ।ਅੱਜ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇਂਦ

ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ

ਸ਼੍ਰੀ

(ਗਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ)

ਪੰਨੇ-100, ਮੁੱਲ-250 ਰੁਪਏ

ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੇ ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਿਲਪ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਚਾਰਮੁਖੀ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲਦਿਆਂ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਆਪਣੇ ਪਰੰਪਰਿਕ ਰੂਪ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਾਤਮਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।ਅੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਸਮਕਾਲੀ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਤੇ ਕਰੂਪਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ-ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਅਭੀਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਹਸੀਨ ਖ਼ਾਬਾਂ ਦਾ ਚਿਤਰਨ ਵੀ। ਵਸਤੂ-ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੁਮਾਨਿਟਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਿਕ ਰੰਗ ਇਸ ਦੌਰ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਖ਼ਾਸਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅਸਤਿੱਤਵਵਾਦੀ ਪਰਿਪੇਖ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਲਹਿਜ਼ਾ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਆਗਮਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਅੰਦਰ ਬੌਧਿਕ ਤਰਕ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਚੋਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਚਿਤਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਯ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਇਗਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਨੇ ‘ਵੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਿਓ’ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਾਵਿ-ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।‘ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ’ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।ਇਸ ਉਪਰੰਤ ‘ਹਵਾਣ’ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਆਧੁਨਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਟਿਲ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਹੈ। ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਸਮਕਾਲੀ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋਚ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ, ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ, ਜਸ਼ਬੇ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਆਦਿ ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਗੁਣ ਹਨ।ਉਹ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਸਿਰਜਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੂੰ ਜਦੀਦੀਅਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰਦਾ ਕਾਵਿ-ਬਿੰਬ ਇੱਕ ਅਨੁਭਵੀ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਬਿੰਬ ਹੈ, ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਹੈ।ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਇਰ ਲਈ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਹਜ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸੁਹਜਮਈ ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਭਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਾਅਧੀਨ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਸ਼੍ਰੀ’ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਸ਼ਗਤ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤੜਕੇ ਕੇ ਸੁਹਜਾਤਮਿਕ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਜੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਇਕਹਿਰੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਸੁਹਜਮਈ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤਤਸਮ ਤੇ ਤਦਭਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ਼ਜ਼ਲ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਜਨ-ਸਾਧਾਰਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਰਦੂ-ਫ਼ਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ/ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਕਾਉ, ਬੋਲਲ ਅਤੇ ਨੀਰਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੁਗਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਗ਼ਜ਼ਲ ਰੂਪਾਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਰੂਪਾਕਾਰਿਕ ਜੁਗਤਾਂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਧਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨੰਮ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪ-ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ।ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ/ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸ਼ਬਦ-ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜ-ਸੰਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਤ ਭੂਗੋਲਿਕ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਤਾ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ-ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਅਭੀਵਿਅਕਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ।ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਰੋਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਨ/ਮੌਲਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਵ-ਬੋਧ ਦੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਰਗੀ ਸਿਨਫ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਅਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸਿਰਜਣਾ ਸਮੇਂ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਿਆਂ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀ, ਨਿੱਤ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੁਹਾਵਰੇਦਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਟੁਕੜੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ

ਚਰਚਾ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੀ

ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ

ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਸੁਹਜਾਤਮਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਖ਼ੂਬੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਮਿਸਰੇ ਵਿੱਚ ਫ਼ੁਰਨੇ, ਫ਼ਤਵੇ, ਫ਼ਰਜ਼, ਫ਼ਕੀਰੀ, ਫ਼ਿਕਰ, ਫ਼ਰਹੀਤ, ਫ਼ਨਕਾਰੀ ਤੇਵਰ ਦੀਆਂ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਮਿਸ਼ਾਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਜਦ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਰਨ ਕੋਲ-ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਵਰਣ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਨੀਆਤਮਿਕ ਸਾਂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਰਪਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਟੁਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਐਬ ਤਨਾਫ਼ੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।ਸ਼ਿਅਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਿਸਰੇ ਵਿੱਚ ‘ਕਰ’ ਤੇ ‘ਰਹੀ’, ਦਾ ‘ਰ’ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਿਸਰੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮਿਸਰੇ ਵਿੱਚ ‘ਕਰ’ ਤੇ ‘ਰਹੇ’ ਦਾ ‘ਰ’ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੇ ਮਿਸਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ‘ਪੜਾਅ’ ਅਤੇ ‘ਅਸਮਾਨ’ ਦਾ ‘ਅ’, ‘ਦੇ’ ਅਤੇ ‘ਦੇਵਤਿਆਂ’ ਦਾ ‘ਦ’ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਐਬ-ਇ-ਤਨਾਫ਼ੂਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰਤਾ ਸਾਮਯੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਿਰੂਧਾ ਹੈ।

ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਦੌਰੇ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਮਕਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸੂਚਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਮਕਤਾ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਉਹ ਸ਼ਿਅਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ/ਉਪਨਾਮ ਜਾਂ ਤਖ਼ਲਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਕਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਅਰ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।ਸ਼ਾਇਰ

ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਮ/ਤਖ਼ਲਸ ਅਤੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਲੱਗਭੱਗ ਆਪਣੀ ਹਰ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਮਕਤੇ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਵਿਅੰਗ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਅਹਿਮ ਪਛਾਣ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਜਾਨ ਹੈ।ਇਹ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਕੋਸ਼ਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਨ ਕਥਨ ਜਾਂ ਵਰਣਨ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਮਤਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।ਸ਼ਾਇਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਵਿਅੰਗ ਨਜ਼ਰ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਵਿਅੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ, ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ, ਰਸਮਾਂ-ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਾਰਥਿਕ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅੰਗ

ਦੀ ਬੜੀ ਢੁਕਵੀਂ ਤੇ ਉਚਿੱਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸੰਵਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਲੋਕ ਮਨ ਦੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਾਵਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਨੂੰ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੁਹਜਾਤਮਿਕਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਇਤਿਹਾਸਕ/ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ।ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਬੇਗ਼ਮਪੁਰਾ, ਦਿੱਲੀ, ਵੇਦੀ, ਤੂਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਮੁਰਾਰੀ, ਪੂਰਨ, ਉਰਮਿਲਾ, ਰਾਮ, ਲਛਮਣ, ਈਸਾ, ਮੁਸਾ, ਘਣਸ਼ਾਮ, ਭਰਥਰੀ ਆਦਿ ਵੇਖੋ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬਿੰਬ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਭਾਵ, ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਕਾਵਿ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਜਦੋਂ ਸਾਧਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਵਿ ਵਿਚਲੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿੰਬਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਪੱਖੋਂ ਬਿੰਬ ਕਲਪਨਾਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਕਾਵਿਵਾਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਿੰਬ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ-ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣੂੰ ਹੋਵੇ।ਸ਼ਾਇਰ ਜਿਸ ਕਾਵਿ-ਬਿੰਬ ਨੂੰ

ਭਾਵ-ਵਿਅੰਜਨਾ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪੂਰਨ ਭਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿੰਬ ਲੈ ਕੇ ਭਾਵ-ਸੰਚਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿੰਬਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਅਮੂਰਤ ਭਾਵ ਸੁਹਜਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੂਰਤ ਰੂਪ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ’ਤੇ ਬਿੰਬ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਪ੍ਰਤਿਛਾਇਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਹਗਗ, ਅਟੇਰਨਾ, ਓਟਿਆ, ਪੈਲ, ਬਗਲਾ, ਸਰਦਲ, ਨੱਤਰਾ, ਠਠੇਰਾ, ਕਨਸੇਅ, ਖੜਾਵਾਂ, ਛਰਾਣੇ, ਸੱਲ, ਸੁੰਬਰਨਾ, ਝੋੜਾ, ਸਗਲ, ਧਾਲਾ, ਵਰੂਆ, ਹੋਅ, ਚੋਬ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀਕ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਝਲਕਦੀ ਹੈ।

ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਅਰ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਰ ਗ਼ਜ਼ਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਾਵ/ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ‘ਪ੍ਰਤੀਕ’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸੁਹਜਾਤਮਿਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਸੁਚੱਜੀ ਸ਼ਬਦ ਚੋਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਿਕ ਗ਼ਜ਼ਲ ਅੰਦਰ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ‘ਪ੍ਰਤੀਕ’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਉਰਦੂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਫਲਸਰੂਪ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਰਦੂ/ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਪਣਾਏ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੀ ਹੁ-ਬ-ਹੁ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਖ਼ਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਅਣਛੋਟੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕ/ਬਿੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੰਬਾਂ/ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅੰਦਰ ਭੌਤਿਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਹਿੱਗ੍ਰੀ ਹੀ ਬਿੰਬ/ਪ੍ਰਤੀਕ/ ਚਿਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਢਲ ਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਦੀ ਹੈ।ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਰੂਪਾਕਾਰ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਥੰਪਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੂਬੀ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੀਹਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜੁਸ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਏ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵੇਦਨਾਗ੍ਰਸਤ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਪਰਕ : 98771-53618

ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ

ਨਵਨੀਤ ਚਤੁਰਵੇਦੀ

ਅਨੁ. ਹਰਜੋਤ

ਸਫੇ : 184, ਮੁੱਲ : 250 ਰੁਪਏ

ਵ੍ਰਾਈਟ ਕਰੋਅ ਪਬਲਿਸ਼ਰ, ਸੰਗਲੀ

ਅੱਜ ਜਿਸ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ ਨਵਨੀਤ ਚਤੁਰਵੇਦੀ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ ਹਰਜੋਤ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਵ੍ਰਾਈਟ ਕਰੋਅ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਵੇਂ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿਸਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵਨੀਤ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਮਾਂਚਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਹ ਵੀ ਰੱਚਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ ਯਾਨੀ ਭੂਮੇਂਡਲਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ। ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਿਸਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਨੇਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਪਤਪੁਤਲੀਆਂ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੀਡੀਆ ਹਾਊਸ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹੋ ਹੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਖ਼ਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉੱਪਰ ਪਏ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਖ਼ਾਸੀਅਤ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਹੇਠ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੱਚ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਕਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਲੋਕ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਲੋਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤ ਹੱਥਿਆਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯਾਨੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਲੱਗੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਡੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ

ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਬਾਕਮਾਲ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਮਿਥਾਲੀ ਪਲਾਇ ਆਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ,

ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਬੇਅਰਥ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਨਵਨੀਤ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਰਿਵਰਤਨਾਂ ਦਾ ਗਹਿਨ ਅਧਿਐਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੰਧਾਰ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਾਂਡ ਹੁੰਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਈ ਵੀ ਐੱਮ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਜਾਲ, ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ। ਉਹ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਜੋਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਦੋਸਤ ਇਸ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੇ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕ ਬਰਾਂਡ ਬਣਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਬਾਂਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਰੱਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲਿਆ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਦਾ ਵਰਨਣ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਕੰਡੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤੇ।

ਕਈ ਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤਿਸ਼ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਨਵਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉੱਥੇ ਭਾਵੇਂ ਵੋਟਾਂ ਪੈ ਕੇ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੀ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਕੁਝ ਕੁ ਘਰਾਣੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਚਾਬੀ ਕਿਸ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹੱਥ ਜਾਂ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥ

ਫੜਾਉਣੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਕੇਵਲ ਇਹਨਾਂ ਵੱਡੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਨ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਵਿਰਲੀ

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਉਦਾਹਰਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਓਕੰਦ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਪਾਤਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀਏ ’ਤੇ ਭੇਜਣਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਖੱਬੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ੀਏ ਵੱਲ ਧੱਕੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਜਿਓ ਪੌਲਟਿਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਆਮ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਲੱਗਭੱਗ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਖਬਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸੀ ਕਿ ਨੋਟਬੰਦੀ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲਾ ਧਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਸੀ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਨੋਟ ਲੈ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅੰਦਰ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਜਾਲੂੀ ਕਰਸੀ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇੰਨਾ ਛੋਟਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੱਲ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਦਸੰਬਰ, 1999 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਕੰਧਾਰ ਖੜਿਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੁਸ਼ਦ ਅਜ਼ਹਰ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨਾ

ਪੁਸਤਕ ਗਵਿਊ

ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ਼ ਗੱਲਾਂ

ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅ

ਪੰਨੇ : 132, ਮੁੱਲ : 395 ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਲੇਸ ਵੱਲੋਂ ‘ਜੰਗ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ’ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਜਲੰਧਰ-ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ (ਪ੍ਰਲੇਸ) ਜਲੰਧਰ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਰਾਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਥ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ‘ਜੰਗ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ’ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪ੍ਰਲੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ, ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕ, ਮੱਖਣ ਮਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਤਨਾਮ ਮਾਣਕ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਅੱਕੜੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਜੰਗਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖਾਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਘਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਏ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜੰਗ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗ ਅਸਮਾਨ ‘ਤੇ ਲੜੀ ਗਈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਹੀ ਤੱਥ ਤੇ ਅੱਕੜੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਵਿਰੁੱਧ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਥਮਾ ਮਾਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪਦਾਰਥ, ਡਾਇਨਾਮਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਲਵਰੈਡ ਨੋਬਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣੂ ਜੰਗ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਰਿਐਕਟਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ

‘ਮੱਸਮ ਠੀਕ ਨਹੀਂ’ ਰਿਲੀਜ਼

ਸੰਗਰੂਰ : ਨਾਵਲਕਾਰ ਤੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਤੱਜ ਦੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਮੱਸਮ ਠੀਕ ਨਹੀਂ’ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਿਲੀਜ਼ ਦੌਰਾਨ ਕਿਤਾਬ ਉਪਰ ਬਲਦਿਆਂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਹਿਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤੱਜ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੇ ਮੱਸਮ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਭਰਦੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਸੱਤ ਅੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਰਗਟ ਸਤੱਜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਕਵੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤੱਜ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਹੱਥਕ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਸਤੱਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖੀਆਂ ਦਸ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸਾਂਝੀ ਸੱਥ ‘ਚ ਕਵਿਤਾ, ਗਜ਼ਲ, ਗੀਤ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਚਰਚਾ

ਖੰਨਾ : ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਸਾਂਝੀ ਸੱਥ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਪਿੰਡ ਬੀਜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੱਥ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉਟਾਲਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਾਨ ਬਗਲੀ ਕਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘ ਮੇਰੀ ਹੁਣ ਬੁਣ ਲਾਇਆ ਭੇਟੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ’ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਾਨ ਬਗਲੀ ਕਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਕਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ 114 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ‘ਤੇ ਸੱਥ ਵੱਲੋਂ ਦੇ ਮਿੱਟ ਦਾ ਮੌਨ ਧਾਰ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਖੰਨੇ ਵਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਖੰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬੋਲੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਣਕੀ ਗੀਤ ਦੇ ਪੇਰ ਘੱਟ ਤੁਰਨਾ, ਦਿਲਪੀਤ ਸਿੰਘ ਬੀਜਾ ਗਜ਼ਲ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਗਗਣ ਵਾਲਾ ਗੀਤ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਘਲਣੀ ਗੀਤ ਸੌਣ ਮਹੀਨਾ, ਮਕੰਦ ਸਿੰਘ ਨਗਾਰੀ ਗੀਤ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ, ਨੇਤਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਤ ਕਵਿਤਾ ਭਗਵਾ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਧੌਲੀ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ, ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਬਧੌਲੀ ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲਾ, ਬਾਵਾਂ ਹੋਲੀਆਂ ਗੀਤ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਾਨ ਬਗਲੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਿਤਰ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਲ ਗੀਤ ਨੀ

ਕਹਾਣੀਕਾਰਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ : ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਦਫਤਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੰਗਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾ ਤਸੱਮਿਲ ਕਲੀਮ, ਅਰੁਣ ਅਨਜੁਮ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜਾਕਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਕ ਮਤਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦੇ ਮਿੱਟ ਦਾ ਮੌਨ ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਾਅਦ ਬਤੌਰ ਮਾਸ ਮੀਡੀਆ ਅਡਸਰ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਰਹੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਗਵੀ ਤੋਂ ਪੀ ਐੱਚ ਡੀ ਤੱਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀ। ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਤਾਰ, ਮਦਨ ਵੀਰਾ, ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਡਾ. ਖਮਸ਼ੇਰ ਮੋਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮੱਚ ‘ਤੇ ਬਤੌਰ ਕਹਾਣੀਕਾਰਾ ਚੰਗਾ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਲੱਗ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕ

ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਦੇ ਢੇਰ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਾਰੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਰਿਐਕਟ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰੀ ਤਬਾਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਕੱਸ ਆਨੰਦ ਨੇ ਮਦਨ ਵੀਰਾ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਮੁਹਿੰਮਦ ਮੁਸਾ ਦੀਆਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਜੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੋਲਿਆ।

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਚੀਮਾ ਨੇ ਬਹਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਛੋਟੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ‘ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਝੋਕ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਸਕਰੀ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ‘ਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ ਮੱਜੂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਤੇ ਟਰੰਪ ਛੋਟੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਝੋਕ ਜੋ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਟਰੰਪ ਵਰਗੇ ਜਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੜੱਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਤਿੱਖੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੀ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਇਹ ਮੁਲਕ ਅਜੇ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜੰਗ ਲਗਾ ਦੇਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦੇਣ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਏਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਰਾਹੀਂ ਉਥੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਜੰਗੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਬੇਬੰਸ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਗੋਭੇ ਬੱਲੇ ਰੱਖਣਾ।

ਪ੍ਰਲੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰ. ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਉਂਤਿਆ ਗਿਆ ਜਲੰਧਰ ਇਕਾਈ ਦਾ ਪਲੇਨਾ ਸਫਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਲੇਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਜੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਜੰਗ ਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਚਿਹਰਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੇ 100 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਉਹ ਸਮਾਂ ਲੱਭਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਜੰਗ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਸੰਘ ਦੀ 1936 ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਾਜ਼ੀਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਘ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੰਬਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਜੋ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਏਸ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੇ ਕਾਫੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਨਾਮ ਮਾਣਕ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਮਰਨ ਦੇ ਜੋ ਅੱਕੜੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੱਕੜੇ ਪੂਰੇ ਸੱਚੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਮਸਲੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜੰਗਬੰਦੀ ਛੋਟੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਏਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਜੰਗ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਡਾ. ਸ਼ੇਲਸ ਨੇ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਝੋਕਣ ਦੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਮੈਂ

ਲੁਧਿਆਣਾ-ਲੇਖਕਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ‘ਅਣੂ’ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅੰਕ ਲੋਕ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ. ਭੀਮਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਡਾ. ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ, ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਡਾ. ਰਾਜਵੰਤ ਕੌਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਸ਼ਟ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੋਲੋਂ ਨੇ ‘ਅਣੂ’ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅੰਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਵੀ ਤੇ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੰਦਾ, ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਰਹਿਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤਰ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਸਵਾਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ‘ਅਣੂ’ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਡਾ. ਭੀਮਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਕਹਿ। ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ‘ਅਣੂ’ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੋਲੋਂ ਨੇ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਸਤੋਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨਿਭਾਇਆ। ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਧਨੋਲਾ, ਅਵਤਾਰਜੀਤ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਿਪਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਨੀ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਦਰਗੀ, ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨੂਪੁਰੀ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਰਹੀ ਨਾ ਪੌਂਦ ਬੀਬੇ ਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ।
ਹਕੂਮਤ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੀ।

ਕਿਸੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਜਦ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪੈਏ,
ਉਦੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰੂਹ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ।

ਜੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲਖਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ,
ਹੈ ਕੀਮਤ ਫਿਰ ਕੀ ਸੂਬਰੇ ਬਾਣਿਆਂ ਦੀ।

ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਚੀਰ ਸੁੱਟਿਆ,
ਸੁਣੀ ਨਾ ਕੂਕ ਪੰਤਿਆਂ, ਟਾਹਣਿਆਂ ਦੀ।

ਕਰਾਂ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਕੀ ਇਤਬਾਰ ਲੋਚੀ,
ਇਹ ਸਾਰੀ ਫ਼ਜ਼ਿ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ, ਕਾਣਿਆਂ ਦੀ।

(2)
ਰੁਹਦਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿੱਥੇ।
ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਨੇਕ ਬੰਦੇ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੀ,
ਮਾਰਨ ਇਹ ਮੌਕ ਬੰਦੇ।

ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ,
ਸੁੱਚੀ ਜ਼ਮੀਰ ਜਿਸ ਦੀ।

ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ,
ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਫੇਕ ਬੰਦੇ।

ਰੱਖਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਕੌੜੀ।
ਮੱਥਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਤਿਉਝੀ।

ਆਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ,
ਮੱਥੇ ਵੀ ਟੇਕ ਬੰਦੇ ।

ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਨਾਂਅ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਇਰ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੂੰ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲ। ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਧੂਬੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਦ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਗ਼ਜ਼ਲ ਤਰੰਨੁਮ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੁਫੇਰੇ ਚੁੱਪ ਪਸਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੰਨ ਰਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਸਰਦ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਸੰਘਣੀ ਧੂੰਦ ਪਿੱਛੋਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਹਰ ਚਿਹਰਾ ਮੁਸਕਰਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਕੋਸੀ-ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਠਹੇ ਜਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਵੀਂ ਊਰਜਾ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਇਨ-ਬਿਨ ਉਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਸੈਲੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹਾਰ ਵਰਗਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਜਾਂ ਸੁਣਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਬਹਿਰ, ਵਜ਼ਨ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਲਮ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਵਾਂਪਣ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਮਾਲ ਹੈ।

ਤ੍ਰੈਲੋਚਨ ਲੋਚੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਂਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ

(4)
ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਲੋਚੀ,
ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕੌਣ ਏਬੇ।
ਵਸਦੇ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ,
ਉਂਜ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਬੰਦੇ।

(3)
ਤੂੰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹਾਂ।
ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਕੋਈ।

ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੋਵੇਂ ਚੁੱਪ ਤੋੜੀਏ,
ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੋਈ।

ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇਖੇ,
ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕੇ ਨਾ।

ਸਾਰੀ ਉਮਰਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਜਿਆ,
ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਜ਼ ਨਾ ਕੋਈ।

ਪੱਤੇ ਮਿੱਠਕੇ ਸੁਰ ਨੇ ਬਣਦੇ,
ਹਰ ਇੱਕ ਟਾਹਣ ਬਣੇ ਸਾਰੰਗੀ।

ਬਿਰਖ਼ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ,
ਸੱਚੀਓ ਵੱਡਾ ਸਾਜ਼ ਨਾ ਕੋਈ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਾਂ ਖ਼ੂਬ ਹੈ ਮਾਣੀ,
ਅਪਣੀ ਤਾਂ ਬਸ ਇਹੋ ਕਹਾਣੀ।

ਏਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੈ ਲੋਚੀ,
ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾਜ਼ ਨਾ ਕੋਈ।

ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ/ਇਤਿਆਦ

ਸ਼ਬਾ ੨ ਦੀ ਬਾਕੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲਮੈਨ ...

ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨ,
ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ।
ਕਿਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫਰਸਣ ਨਾ,
ਕੁਝ ਭਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ ।
ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਪਾਸੇ ਯਾਰ ਹਉਮੈ।
ਬੜਾ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਭਾਰ ਹਉਮੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਕ ਪੈਂਦੀ,
ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਚਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਜੋੜੇ,
ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਫਿਰੋ ਬੇਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ, ਪਰ,
ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੂੰ ਲੋਚੀ ਸਮਝ ਲੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ,
ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀ ਨਾ ਇਹ ਪਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੋਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਚੰਨ ਦਿਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਦਿੱਤੀ ਬਿਰਖਾਂ ਵਧਾਈ ਭੂਮ ਕੇ,
ਇੱਕ ਬੋਰਾ ਦੇਖਿਆ।
ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਖੜਦਾ ਨਹੀਂ ,
ਕਿੰਨਾ ਬੇਦਾ ਇਹ ਉਲਾਰ ਦੇਖਿਆ।

ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨ,
ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ।
ਕਿਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫਰਸਣ ਨਾ,
ਕੁਝ ਭਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ ।
ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਪਾਸੇ ਯਾਰ ਹਉਮੈ।
ਬੜਾ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਭਾਰ ਹਉਮੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਕ ਪੈਂਦੀ,
ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਚਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਜੋੜੇ,
ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਫਿਰੋ ਬੇਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ, ਪਰ,
ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੂੰ ਲੋਚੀ ਸਮਝ ਲੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ,
ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀ ਨਾ ਇਹ ਪਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੋਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਚੰਨ ਦਿਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਦਿੱਤੀ ਬਿਰਖਾਂ ਵਧਾਈ ਭੂਮ ਕੇ,
ਇੱਕ ਬੋਰਾ ਦੇਖਿਆ।
ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਖੜਦਾ ਨਹੀਂ ,
ਕਿੰਨਾ ਬੇਦਾ ਇਹ ਉਲਾਰ ਦੇਖਿਆ।

ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨ,
ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ।
ਕਿਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫਰਸਣ ਨਾ,
ਕੁਝ ਭਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ ।
ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਪਾਸੇ ਯਾਰ ਹਉਮੈ।
ਬੜਾ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਭਾਰ ਹਉਮੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਕ ਪੈਂਦੀ,
ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਚਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਜੋੜੇ,
ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਫਿਰੋ ਬੇਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ, ਪਰ,
ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੂੰ ਲੋਚੀ ਸਮਝ ਲੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ,
ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀ ਨਾ ਇਹ ਪਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੋਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਚੰਨ ਦਿਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਦਿੱਤੀ ਬਿਰਖਾਂ ਵਧਾਈ ਭੂਮ ਕੇ,
ਇੱਕ ਬੋਰਾ ਦੇਖਿਆ।
ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਖੜਦਾ ਨਹੀਂ ,
ਕਿੰਨਾ ਬੇਦਾ ਇਹ ਉਲਾਰ ਦੇਖਿਆ।

ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨ,
ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ।
ਕਿਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫਰਸਣ ਨਾ,
ਕੁਝ ਭਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ ।
ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਪਾਸੇ ਯਾਰ ਹਉਮੈ।
ਬੜਾ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਭਾਰ ਹਉਮੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਕ ਪੈਂਦੀ,
ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਚਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਜੋੜੇ,
ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਫਿਰੋ ਬੇਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ, ਪਰ,
ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੂੰ ਲੋਚੀ ਸਮਝ ਲੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ,
ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀ ਨਾ ਇਹ ਪਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੋਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਚੰਨ ਦਿਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਦਿੱਤੀ ਬਿਰਖਾਂ ਵਧਾਈ ਭੂਮ ਕੇ,
ਇੱਕ ਬੋਰਾ ਦੇਖਿਆ।
ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਖੜਦਾ ਨਹੀਂ ,
ਕਿੰਨਾ ਬੇਦਾ ਇਹ ਉਲਾਰ ਦੇਖਿਆ।

ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕਰਨ,
ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ।
ਕਿਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫਰਸਣ ਨਾ,
ਕੁਝ ਭਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਈਏ ।
ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਪਾਸੇ ਯਾਰ ਹਉਮੈ।
ਬੜਾ ਹੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਭਾਰ ਹਉਮੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਕ ਪੈਂਦੀ,
ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਚਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਜੋੜੇ,
ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝੀ ਫਿਰੋ ਬੇਕਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ, ਪਰ,
ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੂੰ ਲੋਚੀ ਸਮਝ ਲੈ ਤੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ,
ਕਦੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੀ ਨਾ ਇਹ ਪਾਰ ਹਉਮੈ।
ਤੋਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਚੰਨ ਦਿਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਦਿੱਤੀ ਬਿਰਖਾਂ ਵਧਾਈ ਭੂਮ ਕੇ,
ਇੱਕ ਬੋਰਾ ਦੇਖਿਆ।
ਕਿਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਖੜਦਾ ਨਹੀਂ ,
ਕਿੰਨਾ ਬੇਦਾ ਇਹ ਉਲਾਰ ਦੇਖਿਆ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪ ਗ੍ਰਹਿ ਲਾਂਚ ਵਗੈਕਲ (SLV) ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਇਸ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ, ਮਾਡਲ, ਪੁਰਜੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਕਲਾਮ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ।ਇਸੇ ਲਾਂਚ ਵਗੈਕਲ ਨਾਲ ਜੁਲਾਈ 1980 ਵਿੱਚ ‘ਰਹਿਨੀ’ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਸਫਲਤਾ-ਪੂਰਵਕ ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਦਾਗਿਆ ਗਿਆ।ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਂਦੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਜਟ ਵੀ।ਸੰਨ 1970 ਤੋਂ 1990 ਦੌਰਾਨ ਕਲਾਮ ਧਰੁਵੀ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਲਾਂਚਰ ਪੀ.ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਵੀ, ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਵੀ-3 ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ।ਇਹੀ ਸਫਲਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਕਟ ਅਸਿਸਟਿਡ ਟੇਕ ਆਓ ਸਿਸਟਮ (RATO) ਦੀ ਸਫਲ ਪਰਖ, ਸੁਧੇਰੀ 16 ਜੈੱਟ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਬਰੇਲੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮਿਲੀ ਸੀ।ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੀ.ਡੀ. ਨਾਗ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ 8 ਅਕਤੂਬਰ 1972 ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

ਡਾ. ਰਾਜਾ ਰਮੇਨਾ ਨੇ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਪਰੀਖਣ ‘ਸਮਾਈਲਿੰਗ ਬੁੱਧਾ’ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੌਂਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1970 ਵਿੱਚ ਕਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੀ, ਇਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸੀ ਡੈੀਵਲ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵੈਲੀਐਂਟ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ।ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਵੀ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਸੰਨ 1980 ‘ਚ ਐਡਵਾਂਸਡ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।ਅਪ੍ਰੈਲ 1982 ਵਿੱਚ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਡੀ.ਆਰ.ਡੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ

ਸ਼ਬਾ ੩ ਦੀ ਬਾਕੀ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬ੍ਰੀਵਕੇਸ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ 'ਚ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਬ੍ਰੀਵਕੇਸ 'ਚ 200 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਹਾਂਬਰਡ ਜਿਓਰੀ ਨਾਅ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪੋਲ ਸਵਿਸ ਮੀਡੀਆ ਖੋਲ੍ਹ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਾਬਰਟ ਜਿਓਰੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟੀਮ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਕੰਧਾਰ ਤੱਕ ਗਈ ਸੀ।

ਹੁਣ ਵਿਵਾਦ ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਸੀ ਕਿ 200 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਫਿਰੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਕੀ ਸੀ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੀ ਜਾਂ ਰਾਬਰਟ ਜਿਓਰੀ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦਾ ?

ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਆਦਿ ਜਿਸ ਏਜੇਂਸੀ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਹੋਵੇ, ਕਰਵਾ ਲਓ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਨਾਟਕੀ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ 'ਚ ਆਰ.ਕੇ. ਆਨੰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪੀ.ਐੱਮ ਦੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਕੰਧਾਰ ਕਾਂਡ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਹੋ ਗਈ।

ਹੁਣ ਇੱਕ ਜਿਗਿਆਸਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਸੀ ਰਾਬਰਟ ਜਿਓਰੀ ? 1998 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਟਲ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਨਵੇਂ ਨੋਟ ਛਾਪਵਾਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ 100, 500, 1000 ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਛਾਪਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸੇਂਦੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਰਾਬਰਟ ਜਿਓਰੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ Delarue ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ।

ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 150 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਲਈ ਨੋਟ ਛਾਪਣ ਤੇ ਕਰੰਸੀ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ 'ਚ ਜਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਵੀ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਵੇਗੀ। 1928 ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕਰੰਸੀ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਸੀ।

ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ 2009-10 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਇੱਥੇ ਨਕਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਡੜੇ ਗਏ ਸਨ, ਉੱਥ ਤਾਂ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਯੂ ਪੀ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਕਈ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਪਰਸ 'ਚ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨੋਟ ਆਰ ਬੀ ਆਈ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਏਨਾ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਕਿ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ 'ਚ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉੱਥੇ ਵੀ 500 ਤੇ 1000 ਦੇ ਨਕਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਬਹਾਰਦ ਹੋਈ। ਉਸ ਵਕਤ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਪ੍ਰਗੰਡਾ ਚਲਾਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ 20 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਤੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਪੀ. ਰਾਜੀਵ ਨੇ Delarue ਕੰਪਨੀ, ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਠੱਕੇ ਆਦਿ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਵਿੱਤ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਨਮੋ ਨਰਾਇਣ ਮੀਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਂ, ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਠੱਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ 2010 'ਚ ਗੜਬੜ ਦੀ ਸ਼ਬਰ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ 21 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਦੀ ਮੀਡੀਆ ਮੈਂਡਲਾਈਨ ਸੀ ਕਿ ਯੂ ਪੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫਰਮ Delarue ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਲਿਸਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬ ਦੇਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਆਖ਼ਿਰ ਤਤਕਾਲੀਨ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਿਤ੍ਰਤ ਜਾਂਚ ਸੰਸਦ ਦੀ

ਉਦਦੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਜਚੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੜਾ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਸੇਵਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਜਿੱਥੇ ਕੂਕਦਾ ਨਿਆਂ ਫਿਰਦਾ, ਕੌਸਾ ਤੋਰਾ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਆਏ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚ ਉਦੋਂ ਪੁਰਖੇ, ਤੁੱਖ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਛਾੰਦਾਰ ਦੇਖਿਆ।
ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਲੋਚੀ ਭੂਮ ਪਏ, ਅੱਜ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤੋਰਾ ਬਾਰ ਦੇਖਿਆ।

(੪)
ਕੌਸੀ ਤੇਰੀ ਲੀਲ੍ਹਾ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਮੀਆਂ।
ਚੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰੱਖੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਮੀਆਂ।
ਏਧਰ ਮਾਲ ਪਲਾਜ਼ੇ, ਓਧਰ ਝੁੰਗੀਆਂ ਨੇ,
ਕਦ ਹੋਵੇਗੀ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਇਕਸਾਰ ਮੀਆਂ।

ਬਾਬਾ ਜੋਤ ਜਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ,
ਓਸੇ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਐਂਧਕਾਰ ਮੀਆਂ ?
ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਆਕੜਬੰਧੇ ਨੇ,
ਤੋਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਮੀਆਂ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਇਹ ਜਿੱਤਣ ਚੱਲੇ ਨੇ ?
ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਜੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਮੀਆਂ।
‘ਲੋਚੀ’ ਨੇ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਸੀ,
ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਜਗਾਉਂਦੀ ਨਾ ਜੋ ਹਾਰ ਮੀਆਂ।

(9)
ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਇਝ ਦੁਆ ਲੈਨਾਂ।
ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਵੇਡਾ ਲੈਨਾਂ।
ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਮਨ ਵੀ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ,
ਸ਼ੌਂਕ ਦੇ ਜਦੋਂ ਕਬੂਤਰ ਕਦੇ ਉਡਾ ਲੈਨਾਂ।
ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਖ਼ਣ ਦਾ ਵੀ ਢੰਗ ਮੇਰਾ,
ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੌੜੇ ਬੋਲ ਵੀ ਸੀਨੇ ਲਾ ਲੈਨਾਂ।

ਏਸ ਬਹਾਨੇ ਮਨ ਵੀ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ,
ਸ਼ੌਂਕ ਦੇ ਜਦੋਂ ਕਬੂਤਰ ਕਦੇ ਉਡਾ ਲੈਨਾਂ।
ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਖ਼ਣ ਦਾ ਵੀ ਢੰਗ ਮੇਰਾ,
ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੌੜੇ ਬੋਲ ਵੀ ਸੀਨੇ ਲਾ ਲੈਨਾਂ।

ਕਿਸੇ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇੱਝ ਮਾਣਾਂ,
ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੁਣਾ ਲੈਨਾਂ।
ਬੇ ਸਮਝਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ,
ਬੋਲਣ ਨਾਲੋਂ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜਿੰਦਗਾ ਲਾ ਲੈਨਾਂ।

ਘਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਸ ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਲੋਚੀ,
ਤੁੱਖਾ ਮਿੱਸਾ ਜੋ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਖਾ ਲੈਨਾਂ।
ਕਿਸੇ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇੱਝ ਮਾਣਾਂ,
ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੁਣਾ ਲੈਨਾਂ।
ਬੇ ਸਮਝਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ,
ਬੋਲਣ ਨਾਲੋਂ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜਿੰਦਗਾ ਲਾ ਲੈਨਾਂ।

ਘਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਸ ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਲੋਚੀ,
ਤੁੱਖਾ ਮਿੱਸਾ ਜੋ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਖਾ ਲੈਨਾਂ।
ਕਿਸੇ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇੱਝ ਮਾਣਾਂ,
ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਸੁਣਾ ਲੈਨਾਂ।
ਬੇ ਸਮਝਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ,
ਬੋਲਣ ਨਾਲੋਂ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜਿੰਦਗਾ ਲਾ ਲੈਨਾਂ।

ਸੰਪਰਕ-98142-53315

ਲੰਡਨ ਦੀ ਅੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਸੂਰਜ

ਵਲਾਇਤ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਲ ਉੱਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੇਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਲੱਬਾ ਇਤਿਹਾਸ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੱਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਤੁਰ-ਚਲਾਕੀਆਂ ਵੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਫਿਰ ਕੀ ਵਲਾਇਤ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹਰ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਆਈਏ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਗੱਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ‘ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ।ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡੁੱਬਦਾ। ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਕਹਾਵਤ ਦਾ ਸੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਲਾਇਤ ਬਾਰੇ ਕਈ ਗੀਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ। ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ ਅਕਸਰ ਹੀ ਰੇਡੀਓ ‘ਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ।

ਕੱਢਣਾ ਰੁਮਾਲ ਦੇ ਗਿਉਂ ਵੇ
ਆਪ ਬਹਿ ਗਿਉਂ ਵਲਾਇਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ
ਕੀ ਲੱਡਾ ਬੋਦਰਦਾ ਵੇ
ਸਾਡੀ ਅੱਲ੍ਹੜਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਗੁਆ ਕੇ
ਖੈਰ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵਲਾਇਤ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਛੁੱਟੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਝੰਜਟ ਕਰਨੇ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਣਾ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ 2022 ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵਲਾਇਤ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪੰਨੂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ ਸ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਕਾਫੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਭੇਜੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀਜ਼ਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।ਸੋ ਮੈਂ 30 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਵਿਸਤਾਰਾ ਏਅਰ ਲਾਈਨ ਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹੀਥਰੋ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ 8 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਸਿਮਰਨ ਪੰਨੂ ਨੇ ਬੜੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਦਾ ਦਾ ਘਰ ਹੀਥਰੋ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਅਸੀਂ 15-20 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਹੇ ਭੇਟੇ ਪਾਹੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਗਾਊ ਤੋਂ ਮਾਸੂਮ ਜਿਹੇ ਹਿਰੇਰੇ ਵਾਲਾ ਪਾਹੁਲਦੇਵ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਾਹੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਾਲ (2025) ਆਪਣੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਵਾਰਡੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅੱਜਲਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਡਾਕਟਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੱਜਲਾ ਦਾ ਘਰ ਵੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੀ ਹੈ।ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੱਜਲਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਕੁਲਬੀਰ ਕੌਰ ਅੱਜਲਾ ਵੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਗੁਲਦੇਸਤਾ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਣ ਆ ਪਹੁੰਚੇ।ਅੱਜਲਾ ਪਰਵਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਣਸਾਰ ਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ।ਬੇਨੀ ਕਾਜਲਦੀਪ ਕੌਰ ਅੱਜਲਾ ਤੋਂ ਬੇਟਾ ਤੇਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅੱਜਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਾਜਲਦੀਪ ਕੌਰ ਤਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਲਾਅ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰਕੇ ਸੋਲੀਸਿਟਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੇਠਾ ਹਾਂ।ਨਾਲੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੂਣੇ ਸਵਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮਿਤੀ 02/04/23 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਪਾਹੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਟਾਵਰ ਬਿਜ਼ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਲੈ ਗਏ।ਮੱਸਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸੀ। ਹਲਕੀ-ਹਲਕੀ ਸ਼ਰਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੱਥਰ ਚਿੱਟੇ ਕਪਾਹ ਵਰਗੇ ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਢਲਦੀ ਤੇ ਕਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਪੈਂਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਸ ਘੜੀ ਉੱਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਪਾਰਕ ਕਰਕੇ ਥੋਮਸ ਦਰਿਆ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰੇ। ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਊਸਜ਼ ਆਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪਈ।ਬਿੱਗ ਬੈਨ ਘੜੀ ਦੀ ਟੂਈ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਵਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।ਪੁਲ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੋਲ ਅੰਡਾਕਾਰ ਪੰਘੜਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਲੰਡਨ ਆਈ (ਲੰਡਨ ਦੀ ਅੱਖ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੋਗੀ (Capsules) ਸਭ ਤੋਂ ਗੀਤ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿਧਰ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲੰਡਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ 360 ਡਿਗਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸੀ। ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਵਿਜੈ ਬੰਬੇਲੀ

ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਬੈਂਸ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾਇਆ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਧੜਵੈਲ ਅਰਾਈਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜਗੀਰ ਸੀ।ਉਦੋਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਵਸੋਬ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਰਾਂਦ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨ ਚੌਕੀ ਦੇ ਨਿਆਂਈ ਸੀ, ਪਰ ਲੋੜ ਮੁਜਬ ਮਨੁੱਖੀ ਵਸੋਬਾ ਵੀ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਦ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਜੋਂ ਹੋਈ। ਹੁਣ 90ਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਕਾ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਗ਼ਦਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ, ਸਿਜ਼ਰਾ ਨਸਬ (ਪਰਵਾਰਕ ਬੰਸਾਂਵਲੀ), ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੇ ਸਦਰ ਕਾਨੂੰਗੋ (ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿੰਡ ਵਜੋਂ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਮੋੜੀ ਗੱਭਣਾ ਵਾਲੇ ‘ਨੌਧਾਂ ਬੈਂਸ’ ਦੀ ਉਹ 16ਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਬੰਸ ਜਾਂ ਅਗਲੀ ਪੌਂਦ ਦੀ ਆਮਦ 18–22 ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਅਦ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਔਸਤਨ 20 ਵੀ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ 16 ਦੇ ਹਿਸਾਬ 320 ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ 80 ਕੁ ਜੋੜ ਲਓ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ। ਇੰਜ ਇਹ ਪਿੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਰ ਕੁ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਝਾ ਹੋਉ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹਨਾਂ ਬੈਂਸਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਜੰਮਣ ਭੋਇਂ ਬੈਂਸਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਕੇ ਸਦਰ-ਮੁਕਾਮ ਖੇੜਾ (ਮਾਹਿਲਪੁਰ) ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਗਣੇਸ਼ਪੁਰ-ਭਾਰਣਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਟਿਕਵੀਂ ਖੇਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁੱਖ ਪੰਦਾ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਰਾਂਦਾਂ ਅਤੇ ਜਲ-ਭੁੰਡਾਂ ਦੀ ਤੀਬਰ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਜੂਹ ‘ਚ ਇਹ ਤੰਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਂਸ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਰਵੀਆਂ ਚਰਾਂਦਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਥੋਂ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਰੁਕ ਗਿਆ ਲੰਅਰ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਲਾਗੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਘੁੰਮਦੇ-ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਲਾਗੇ ਪੱਕੇ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ।

ਦੋਵਾਂ ਟੱਬਰਾਂ ਅਤੇ ਅਗਲਿਆਂ ਦਾ ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੀੜਾ ਰਾਬਤਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਜੁੜਤੋਂ-ਜਲੰਅ ਦਾ ਸੂਹਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਦੀਂਦੇ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਹਰਿਆਣਾ ਲਾਗੇ ਟਿਕਿਆਂ ਦੀ ਅਗਲੀ-ਅਗਲੇਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਇੱਕ ਧੜਵੈਲ ਨੌਧਾਂ ਬੈਂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ‘ਚ ਕੋਟਲਾ ਖਿੱਤਾ ਨੱਪਣਾ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ‘ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ’ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ। ਹੋਇਆ ਇਓਂ ਕਿ ਇਹ ਖਿੱਤਾ ਅਰਾਈਆਂ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਇੱਥੇ ਭੰਗਰ ਚਾਰਦੇ ਅਤੇ ਲੋੜ ਮੁਜਬ ਵਰਖਾ-ਸੇਤੀ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ। ਲਾਗਲੀ ਜੂਹ ‘ਚ ਚਰਦਾ ਬੈਂਸਾਂ ਦਾ ਮਾਲ-ਭੰਗਰ ਕਦੇ-ਕਦੱਤ ਦੇਵ-ਨੇਤ ਤਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਇਧਰ ਮੂੰਹ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ। ਅਰਾਈਂ ਤਲਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਗੱਲ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਧੀ। ਇੱਕ ਦਫਾ ਇਸੇ ਤਨਝ ਦੀ ਅਚੇਤ-ਸੁਚੇਤ ਹੋਈ ਕੁੱਝ-ਵੱਧਵੀਂ ਹਰਕਤ ਨੇ ਅਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਤਲਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਨੀਂ ਭੱਤਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੈਂਸ ਤੀਮਤਾਂ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਹੇਠੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬੈਂਸਾਂ ਅਤੇ ਅਰਾਈਆਂ ਦੀ ਗਲ-ਵੱਢਵੀਂ ਲੜਾਈ ਹੋਈ, ਅਰਾਈਂ ਭਾਗੂ ਰਹੇ। ਬੈਂਸਾਂ ਨੇ ਬਰਾਲੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਕੇ-ਸੋਧਰੇ ਸੱਦ ਲਏ। ਬਰਾਲੇ ਗਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਅੱਠਤੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਮਾਝੇ ਦੀ ਪੁੱਠ ‘ਚ ਰੰਗ ਚੁੱਕੇ ਬੈਂਸ ਦੋਆਬੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਧੂ ਸਨ, ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਬੈਂਸਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹੀ ਅਤੇ ਅਰਾਈਂ ਆਪਣੇ ਲਾਗਲੇ ਮੂਲ ਸਦਰ ਮੁਹਾਦਪੁਰ-ਭਡਿਆਣਾ ਨੂੰ ਪੱਤਰਾ ਵਾਚ ਗਏ। ਬੈਂਸ ਇਸ ‘ਕੋਟਲਾ’ ਨਾਂਅ ਦੀ ਰੱਖ ‘ਤੇ ਆਣ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਅਰਾਈਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਧੜਵੈਲ ਪਾਸ, ਪਰਗਲੀਆਂ ਜਾ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋਏ ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਾਲੇ ਦੇ ਬੈਂਸਾਂ ਦੀ ਮਾਧੂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਕੋਈ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਲਿਆ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਾਈਆਂ ਦਾ ਕੋਟਲਾ, ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਸਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰੈਣ-ਬਸੇਰਾ ਕੀਤਾ, ਵੀ ਹੁਣ ਵਾਲੇ ‘ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ’ ਤੋਂ ਫਰਲਾਂਗ ਕੁ ਦੂਰ ਮੁਹਾਦਪੁਰ ਕੋਈ ਹੀ ਸੀ/ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਵੀ ਕੱਚੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਠੀਕਰੀਆਂ ਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੱਤ ਮੁਸਲਿਮ ਕਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਬੈਂਸਾਂ ਨੇ ਉਸ ਥੇਹ ‘ਚ ਟਿਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਆਗੂ ‘ਨੌਧਾਂ’, ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧਵਾਂ ਸੀ, ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖੇ ਹੇਠ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੋੜੀ ਗੱਭ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬਕਾਲੇ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਵਸੋਬ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਵਸੋਬ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਬਦੌਲਤ ਬੜੀ ਬੁਲੰਦ ਹੋਈ। ਗ਼ਦਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਸਨ ਅਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਬਰਾਲਿਓਂ ਮੁੜਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਸੀ। ‘ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ’ ਜਿਸ ਗ਼ਦਰੀ ਵੀਰਾਂਗਣਾ ਬੀਬੀ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਬੜਾ ਉਘਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਜਾਂ ਦੋਆਬੇ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ‘ਬਖਸ਼ੀਵਾਲਾ’ ਦੀ ਧੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਮਘਦਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਮਲ ‘ਚ ‘ਆਦਮਪੁਰ ਬੰਬ ਬਲਾਸਟ’ ‘ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਪੂਤ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਭਾਵੇਂ ਬੈਂਸ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਗਰੇਵਾਲ ਜੱਟ ਵੀ ਇੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਰ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਬਾਰੇ ਇ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨਗਰ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਟੱਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਖਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮੁਤਾਬਿਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੱਤ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗਰੇਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕਾ ਢੇਰੀ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਤਬੰਨੇ, ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਸਦੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸਾਹਿਬਕ ਕਨਸੋਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘ਬੰਦੇਵਾਲ ਦੀ ਐਂਗਲੋ ਸਿੱਖ ਵਾਰ, 1946’ ਸਮੇਂ ਜਦ ਸਿੱਖ ਧਿਰ ਨੁਕਸਾਨੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੱਸਦੇ ਕੁੱਝ ਧੜਵੈਲ ਗਰੇਵਾਲ ਦੋਆਬੇ ਨੂੰ ਪਾਹ ਗਏ ਸਨ। ਸਥਿਤੀਆਂ-ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵੱਲ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਆਣਾ-ਆਲੋਵਾਲ ਬੁੱਲੋਵਾਲ ਲਾਗੇ ‘ਵਰਿਆਣਾ’ ਵਿਖੇ ਆ ਟਿਕੇ ਅਤੇ ਲੋੜ-ਮੁਜਬ 1849 ‘ਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ’ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਾਂ ਉਹ ਰਕਬਾ-ਬੁਤਾਤ ਕਾਰਨ ਖੁਦ ਆ ਵਸੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇੱਥੇ ਆ ਵਸਣ ਨਾਲ ਬੈਂਸ ਧਿਰ ਹੋਰ ਨਾ-ਫਿਕਰ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਂ; ਗਰੇਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਕਿੱਤਾ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਸਥਿਰ ਹੋਂਦ ਤੀਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕੋਟਲਾ ਇੱਕ ਸੰਪਨ ਦਾ ਰੂਪ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲ-ਪਲੱਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸੋਂ ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਸਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੋੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੀ ਹੀ ਸੰਬੰਧਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਵਸੋਬ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ ਵੀ ਇੱਥੇ ਆ ਵਸਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਕਾਰਨ; ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਤੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿੱਤਾ ਜਾਤੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੰਦਾ, ਹੁਨਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਹਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਆ ਵੱਸਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਸੋਬ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਪਿੰਡ ਬਣਿਆ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੰਦਾ ਵਾਹੀ-ਖੇਤੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਸੋਂ ਕਿਰਸਾਨੀ ਦੇ ਧੁਰੇ ਨਾਲ ਬੀੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੇਤ ਅਤੇ ਫਸਲ ਹੀ ਤਾਅ-ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਭਾਵ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸ਼ਿਲਪੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਮੇ ਤੇ ਸ਼ੇਪੀਦਾਰ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰਾ ਕੰਮ-ਪੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਕਿਰਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬੰਬੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ। ਗੁੱਜਰ ਜਾਂ ਨਿਮਨ ਕਿਸਾਨ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਦੇ। ਅਰਾਈਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਗਾਉਂਦੇ, ਅੱਧ-ਵਟਾਈ ‘ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ। ਤਰਖਾਣ ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਹਲ-ਮੁੱਨੇ ਦੀ ਬਣਵਾਈ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਲੋਹ-ਕਾਰਜ ਲੁਹਾਰਾਂ ਦਾ ਕਿਸਬ ਸੀ। ਲੁਹਾਰਾਂ-ਤਰਖਾਣਾਂ ਦੇ ਆਣਾ ਪੀਸਣ ਵਾਲੇ ਖਰਾਸ ਵੀ ਸਨ। ਕੁੱਝ ਮੁਸਲਿਮ ਲੁਹਾਰਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਬਹੁਤੇ ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਦੇ। ਪੰਜਾ ਹੂੰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਛੀਂਬਾ ਕੋਰਿਆਂ ਦਾ। ਤੇਲੀ ਕੋਹਲੂ ਬੀੜਵੇਂ। ਲਲਾਰੀ ਕੱਪੜੇ ਗੰਗੇ, ਨਿਲਾਰੀ ਸੂਤ ਨੂੰ ਨੀਲ ਕਰਦੇ। ਨੈਣ ਮੀਢੀਆਂ ਗੁੰਦਦੀ ਅਤੇ ਨਾਈ ਵਾਲ-ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ, ਵਿਆਹ-ਪਰ੍ਹੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਉਹੀ ਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ-ਸਵਾਂਗੇ ਦਾ ਕੰਮ ਝਿਉਰ ਕਰਦਾ। ਮਰਾਸੀ ਮਰਸੀਏ ਅਤੇ ਉਤਸਤ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਬੰਸਾਂਵਲੀ ਦੱਸਦੇ। ਪਾਂਧਾ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਤੇ ਵਿਆਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਗਰਜ਼ ਸਾਰਦਾ। ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਕਰੀਬ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ।

ਦਰ-ਹਕੀਕਤ; ਭਲਿਆਂ ਵਕਤੀਂ ਸਭ ਪਿੰਡ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ/ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਕੱਚੇ-ਪੱਕੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਨਹਾਉਣ-ਪੀਣ ਲਈ

‘ਚੁਬਾਰਾ’, ਜਿੱਥੇ ਗ਼ਦਰੀ ਵੀਰਾਂਗਣਾ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਅੱਤਮ ਸਵਾਸ ਲਏ।

ਇੱਕ ਛੱਪੜ, ਪਾਣੀ ਲਈ ਖੂਹ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੱਬ, ਜਿੱਥੇ ਤਬਸਰੇ ਚੱਲਦੇ, ਰਾਗ-ਰਤਨ ਹੁੰਦੇ। ਪਿਪਲਾ-ਬੋਹੜਾਂ ‘ਤੇ ਤੀਆਂ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਜਠੇਰਿਆਂ ਤੇ ਸਤੀਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਖੇੜੇ ਦੀਆਂ ਮਮਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਰੱਟੀ, ਭੱਠੀ ਅਤੇ ਸੱਬ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਹੱਦ ਤੀਕ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੰਭੂ ਤਾਣੇ-ਪੋਟੇ ਵਾਂਗ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਰਚੇ ਤੇ ਹਮੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੁਚੱਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਭ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਹ-ਰਗ ‘ਖੇਤੀ’ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਤੀ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਧਿਰ ਦੀ ਕਦਰ ਸੀ। ਇਹੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਿਫਤੀ ਪੱਖ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਰ ਘਰ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿੱਤਾ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿੱਤਾ ਸਮੂਹਾਂ (ਜਾਤੀਆਂ), ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਪੰਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼/ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਰਤ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਤੇ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਣ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ, ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ (ਧਰਮੀ) ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤਹਿਤ ਉਥੇ ਵਸੋਬ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਇੰਝ ਹੀ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਸ਼ੁਣੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ। ਇਥੇ ਵੀ ਐਨ ਇਵੇਂ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ।

ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਸ ਕਿਸਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਲੱਕੜ-ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰੀ-ਭਰਕਮ ਤਖਤਿਆਂ ‘ਚ ਠੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਲੋਹ-ਕਿੱਲ। ਬੜੇ ਕਮਾਲ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿੱਲ ਬਣਦੇ ਸਨ ਇੱਥੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਖ੍ਰੀਦੇ-ਫਰੋਖਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਡੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਬੜਾ ਨਾਮਣਾ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਆ ਇਸ ਕਿਸਬ ਵਿੱਚ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਾਈ। ਹਿੰਦੂ ਜੁਲਾਹੇ ਗੱਡਾ ਲੱਦ ਖੱਦਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਰਦੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਉਣੀਆਂ-ਬੁਣੀਆਂ ਧਾਰੀਦਾਰ ਪੰਗਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧੱਕ ਸੀ। ਤੋੜ ਸੱਤਾਲੀ ਤੱਕ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਤਾਮੀਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਿਮ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾ ਦਰਜਨ ਹੱਥ-ਖੱਡੀਆਂ ਦੀ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਵਿਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗੁੱਜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਅਫਸੋਸ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੋਟਲਾ ਵੱਸਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਹਮਸਾਇਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਲਾਕੇ ‘ਚ ਅਭੱਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਦੁਰ ਹੁੰਦੀ ਬੁਰਭਾਗਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਟਲੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤੀ ਵਾਅ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ, ਬਾ-ਇਜ਼ਾਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਨਾਹ-ਕੱਪਾਂ ‘ਚ ਪੁਚਾਇਆ। ਇਸ ਭਲੇ-ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਅਣਮਿਣਵੀਂ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਮੌਰ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਖਿੱਤੇ ਸਮੇਤ ਜੁੜਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਿਯਾਈ ਜਾਨ-ਵਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਦਰ-ਹਕੀਕਤ; ਇਹ ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਸਲ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦਾ ਮੂਕ-ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸੀ।

ਗੰਗਾ-ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਆਮ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਦਰ-ਹਕੀਕਤ; ਲੋਕ-ਲਹਿਰਾਂ ‘ਤੇ ਸੂਹੀਆਂ ਅੱਖ, ਹਿੱਤ ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਜ਼ੈਲ ਪੱਤਰੀ ਵੀ ਥਾਪਿਆ ਸੀ। ਨੇੜਲੇ 33 ਪਿੰਡ ਇਸ ਜ਼ੈਲ ਨਾਲ ਨੱਬੀ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਨਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਅਫਸੋਸ! ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਜ਼ੈਲਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ‘ਚ ਇਸ ਜ਼ੈਲ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਿਆਹ-ਕਾਲਖ ਸਨ। ਹਾਂ; ਇਸ ਟੱਬਰ ‘ਚੋਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਕਈ ਨਾਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖਸ ਹੋਏ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਮੋਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਕੀਆਂ ‘ਚ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਹਿਤੂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਸਵਾਸ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸੂਰੇ ਖੇੜੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਗਣੇਸ਼ ਪਿੰਗਲੇ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਿਰਮੌਰ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਦੀ ਭੁਮਣ-ਸਬੰਲ ਰਹੀ, ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਹੀ, ਸੰਦਰਭ ਸਿੱਖ ‘ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ’ ਦੀ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਬਾਤ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਇਹ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਨਾਦੀ ਪੁੱਤ ਇਹ ਵੀ ਸਨ: 1. ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਅਤਰਾ (ਅਤਰ ਸਿੰਘ), ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸੁਧਾਰ

ਲਹਿਰ (ਜੋਤੋਂ ਮੋਰਚਾ, ਕੈਦ) 2. ਸ. ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਸੰਤਰਾ (ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ), ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਲਹਿਰ (ਕੈਦ)।

ਭਾਈ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ : ਗ਼ਦਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ‘ਤੇ ਬੀਬੀ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾਮਈ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ (1916–1920) ਸੀ, ਤਦ ਕੁ ਹੀ ਇਹ ਗਭਰੂਟ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਹਲਾ ਫੌਜੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਬਦੌਲਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀਰਪੁਰ ਖਾਸ (ਸਿੰਧ, ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਮਿਲੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਤੀ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੀ ਆਸਥਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਸੀ, ਸੋ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਚੀ ‘ਨਾਫੁਰਮਾਨੀ’ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤੂੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਾਬੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੱਜਾਂ ਮੂਹਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਹਿੱਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ-ਹਜ਼ੂਮ ਉਮੜ ਪੈਂਦੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਮੇਲ ਸਿਰਮੌਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਤੱਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਬਦੌਲਤ ਉਹ ਖਾੜਕੂ-ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹੋਂ ਮੁੜ ਉਸ ਆਪਣੇ ਗਰਾਈਂ ਗ਼ਦਰੀ ਟੁੰਡੀਲਾਟ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਬੰਬਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦਿਆਂ ਥਾਂਹ ਉੱਡ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ‘ਟੁੰਡੀਲਾਟ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਤੋਂ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਰੁੱਪ ਹਿੱਤ ਤਰੱਦਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਖਾਸ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਉਹ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿੱਖਦਾ-ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼-ਹਿਤੂ ਭਾਸ਼ਣ। ਗੱਲ ਕੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਗਏ। ਜੀ.ਡੀ. ਕੁਮਾਰ, 1912 ‘ਚ ਮੇਨਾਰਕ ਮਿੱਲ ਜਿੱਥੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਆਦਿ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਆਇਆ। ਢੇਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉਪਰੰਤ ‘ਹਿੰਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ’ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਆ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦਕ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਕ ਦਿੱਖ ਮਿਲੀ। ਮਗਰੋਂ, ਗ਼ਦਰ ਪੇਪਰ ਉਪਰੰਤ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਬਣੀ, ਫੇਰ ਚੱਲ-ਸੋ-ਚੱਲ। ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਿਰਮੌਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤੀ-ਜਲਾਵਤਨੀ ਹੱਢਾਈ ਅਤੇ ਤਾ-ਉਮਰ ਲੋਕ-ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਭਟਿਆ ਰਿਹਾ।

ਬਾਬਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ : ਵਾਲਦ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ 1895 ਦੀ ਗਭਰੂਟ ਉਮਰੇ ਗ਼ਲਾ ਨੰਬਰ 35 ‘ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ, ਨੇ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਅੰਸ਼ਤੁਸ਼ਟ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, 1904 ‘ਚ ਜ਼ਿੰਘਾਪੁਰ ਚੌਕੀਦਾਰ ਜਾ ਲੱਗਾ। ਚਾਰ ਛਿੱਲੜ ਭਾਵੇਂ ਵੱਧ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਰ ਸੁਧੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਹ ਔਰਗਾਨ (ਅਮਰੀਕਾ) ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪੋਰਟਲੈਂਡ ਜਾ ਉੱਤਰੇ, ਲੱਕੜ ਮੁਲਾਂ ‘ਚ ਬੇਹੱਦ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਜਦ ਜੀ.ਡੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਕਾਹਰੀ-ਸਾਹਰੀ) ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਉਪਰੰਤ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਕਾਈ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਥਾਪੇ ਗਏ। ਵਤਨ ਖਲਾਸੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਮੁੜਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਹੀਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਚ ਨਿਕਲੇ, ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰੀ ਪਿੱਠੂਆਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ ਅੱਖ ਹੇਠ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਗੀਆਂ ਸੰਗ ਰਲ ਸਿਰਮੌਰ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਯਥਾ ਸੰਭਵ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਬੀਬੀ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਰੈਣ-ਬਸੇਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁ-ਭਾਂਤੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵੀਰਾਂਗਣਾ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ-2 ਵਿੱਚ, ਜੂਨ 1915 ‘ਚ ਹੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਪਰੰਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਿਹੜੀ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ‘ਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਈ, ਵੀ ਕੱਟੀ ਸੀ। 1918 ‘ਚ ਰਿਹਾਈ ਉਪਰੰਤ ਭਾਵੇਂ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਜੂਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਥਾਨਕ ਪਿੱਠੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਸੂਰਮੇ ਕਦੇ ਚੁੱਪ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ ? ਬੀਬੀ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਤੇਰ ਮਨੀਲਾ ਤੋਂ ਮੁੜਦਿਆਂ ਗ਼ਦਰੀ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਰਜੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਪਿਆ, ਕਦੇ ਉਹ ਦੇਵੀ ਲਾਹੌਰ ‘ਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਗੁਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤ ਕਿਸੇ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਨਾਮ-ਧਰੀਕ ਪਤਨੀ ਬਣੀ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੰਗੀ-ਸਾਬੀ ਜਾਂ ਭੈਣ-ਭਾਈ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੁਰ ਸਾਂਝੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਕ ਪਿੱਠੂਆਂ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦਬਾਅ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾ ਸਾਕਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੋਟਲੇ ਤੋਂ ਜੂਹ ਬਦਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਦ ਬੀਬੀ ਦਿਆਲੀ ਵਰਗੀਆਂ ਨੇਕ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਣ ‘ਤੇ ਦਾਅ-ਪੱਚ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਇਸੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸੱਤ ਵੇਖੋ,

ਗ਼ਦਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ‘ਟੁੰਡੀਲਾਟ’ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ‘ਕੋਟਲਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ’

ਗਿਆ ਸੀ। ਕਨਸੋਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭਾਈ ਜੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ‘ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਉਘਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਾਰਕੁੰਨ ਬਾਬਾ ਗੱਦਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੀ, ਸੋ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ‘ਇਨਕਲਾਬੀ ਧਿਰ’ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਬਾਰੇ ਨਿੱਠ ਕੇ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਗ਼ਦਰੀ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ : ਬਾਬਾ ਮੁਣੀਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, 1886 ‘ਚ

ਜਨਮਿਆ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਤ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਜ ‘ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਕਈ ਕਾਰਨੀਂ ਉਸ ਦਾ ਉਰਾਮ ਮਨ ਉਸ ਨੂੰ 1906 ‘ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਖੜਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਉਸ ਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਟੁੰਡੀਲਾਟ) ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਕੇ-ਸੋਧਰੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਝੇ ਖਤ ਅਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਯਕੀਨ-ਦੁਹਾਨੀ ਤਹਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸਵੈੱਲੀ ਉਜਰਤ ਹਿੱਤ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਫੇਰ ਮੁੰਚੀ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ 1910 ‘ਚ ਬ੍ਰੈਡਵਿਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਦਰ-ਹਕੀਕਤ; 1909 ‘ਚ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੋ ਚੌਧੀ ਉਜਰਤ ਕਾਰਨ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ 1910 ‘ਚ, ਤੇ ਮਗਰ ਹੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬ੍ਰੈਡਵਿਲ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਸਿਆਲ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੋਂ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਵਿਖੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਬੇਹੱਦ ਸਰਗਰਮ ਸੀ।ਉਥੇ ਹੀ ਚਿੰਤਕ ਗੁਰੂ ਦੱਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ‘ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ’ ਨਾਂਅ ਦਾ ਉਰਦੂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਥੀ ਤੱਕ ਦੇ ਮਦਰੱਸੇ ਤੋਂ ਉਰਦੂ-ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਉਹ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿੱਖਦਾ-ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼-ਹਿਤੂ ਭਾਸ਼ਣ। ਗੱਲ ਕੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਗਏ। ਜੀ.ਡੀ. ਕੁਮਾਰ, 1912 ‘ਚ ਮੇਨਾਰਕ ਮਿੱਲ ਜਿੱਥੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਆਦਿ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਆਇਆ। ਢੇਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉਪਰੰਤ ‘ਹਿੰਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ’ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਆ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦਕ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਕ ਦਿੱਖ ਮਿਲੀ। ਮਗਰੋਂ, ਗ਼ਦਰ ਪੇਪਰ ਉਪਰੰਤ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਬਣੀ, ਫੇਰ ਚੱਲ-ਸੋ-ਚੱਲ। ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਗ਼ਦਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਿਰਮੌਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤੀ-ਜਲਾਵਤਨੀ ਹੱਢਾਈ ਅਤੇ ਤਾ-ਉਮਰ ਲੋਕ-ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਭਟਿਆ ਰਿਹਾ।

ਬਾਬਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ : ਵਾਲਦ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਹੜੇ 1895 ਦੀ ਗਭਰੂਟ ਉਮਰੇ ਗ਼ਲਾ ਨੰਬਰ 35 ‘ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ, ਨੇ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਅੰਸ਼ਤੁਸ਼ਟ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, 1904 ‘ਚ ਜ਼ਿੰਘਾਪੁਰ ਚੌਕੀਦਾਰ ਜਾ ਲੱਗਾ। ਚਾਰ ਛਿੱਲੜ ਭਾਵੇਂ ਵੱਧ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਰ ਸੁਧੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਹ ਔਰਗਾਨ (ਅਮਰੀਕ